

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра європейської економіки і бізнесу**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА Міжнародні економічні відносини
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 29 «Міжнародні відносини»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 292 «Міжнародні економічні відносини»

Форма навчання: денна(очна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему **«Міжнародна торгівля у забезпеченні економічного зростання»**

здобувача Ходаківської Вікторії Олександрівни _____
(підпис)

Науковий керівник: к.е.н., доц. Вінська О.Й. _____
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ) (підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., проф. Федірко О.А. _____
(підпис)

Київ 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра європейської економіки і бізнесу**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

**«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»
29 Міжнародні відносини
292 Міжнародні економічні відносини**

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Ткаленко С.І.

_____ Федірко О.А.

«___» _____ 2025 р.

«___» _____ 2025 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти *Ходаківській Вікторії Олександрівні*

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: **«Міжнародна торгівля у забезпеченні економічного зростання»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від «___» _____ 20__ р. № _____

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах
Світового банку

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні основи впливу міжнародної торгівлі на економічне зростання
<i>(термін подання – до 10 березня)</i>	
Розділ 2	Аналіз особливостей впливу міжнародної торгівлі на економічне зростання
<i>(термін подання – до 30 березня)</i>	
Розділ 3	Перспективи розвитку міжнародної торгівлі України задля забезпечення економічного зростання
<i>(термін подання – до 25 квітня)</i>	

Об'єкт дослідження:	Процеси впливу міжнародної торгівлі на економічний розвиток країн.
Предмет дослідження:	Характеристика та оцінка обсягів та основних ризиків міжнародної торгівлі та їхнього впливу на економічне зростання, з акцентом на українську економіку.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Визначення обсягів міжнародної торгівлі та їхнього впливу на економічне зростання для розробки ефективних механізмів їх мінімізації.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Дослідити сутність, принципи та основні теорії міжнародної торгівлі; Виділити чинники впливу міжнародної торгівлі на економічний розвиток країн;
У розділі 2	Проаналізувати динаміку міжнародної торгівлі та економічного зростання в світі; Провести дослідження впливу зовнішньої торгівлі на економічний розвиток окремих країн; Проаналізувати вплив ризиків в міжнародній торгівлі на економічне зростання;
У розділі 3	Виділити особливості міжнародної торгівлі та економічного зростання України; запропонувати напрями вдосконалення зовнішньоторговельної політики України в умовах війни.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

О.Й. Вінська

(ініціали, прізвище)
«19» лютого 2025 р.

Завдання одержав студент

(підпис)

В. О. Ходаківська

(ініціали, прізвище)
«19» лютого 2025 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 60 сторінок, 14 таблиць, 13 рисунків, список використаних джерел з 75 найменувань, додатки.

Міжнародна торгівля у забезпеченні економічного зростання

Об'єктом дослідження є процеси впливу міжнародної торгівлі на економічний розвиток країн.

Предмет дослідження – сутність, чинники, динаміка міжнародної торгівлі та її вплив на економічне зростання.

Мета дослідження – визначення особливостей впливу міжнародної торгівлі на економічне зростання та напрями удосконалення зовнішньоторговельної політики України в умовах війни

Завдання дослідження:

- систематизувати сутність, принципи та основні теорії міжнародної торгівлі;
- виділити чинники впливу міжнародної торгівлі на економічний розвиток країн;
- проаналізувати динаміку міжнародної торгівлі та економічного зростання в світі;
- з'ясувати вплив зовнішньої торгівлі на економічний розвиток окремих країн;
- проаналізувати вплив ризиків в міжнародній торгівлі на економічне зростання;
- виокремити особливості міжнародної торгівлі та економічного зростання України;
- запропонувати напрями вдосконалення зовнішньоторговельної політики України в умовах війни.

Об'єкт дослідження – процес впливу міжнародної торгівлі на економічне зростання.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості застосування висновків та рекомендацій для формування ефективної зовнішньоторговельної політики України з урахуванням сучасних викликів. Запропоновані напрями сприятимуть мінімізації ризиків міжнародної торгівлі та посиленню позитивного впливу зовнішньої торгівлі на економічне зростання країни.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи

Рік захисту роботи: 2025.

Ключові слова: міжнародна торгівля, теорії міжнародної торгівлі, експорт, імпорт, економічне зростання.

Відгук

на кваліфікаційну бакалаврську роботу здобувачки факультету міжнародної економіки і менеджменту освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»

Ходаківської Вікторії Олександрівни

на тему: «Міжнародна торгівля у забезпеченні економічного зростання»

1. Актуальність теми: Міжнародна торгівля відіграє вагомую роль у підвищенні конкурентоспроможності країн, адже забезпечує доступ до нових ринків збуту, ресурсів та технологій, стимулює інновації та підвищує ефективність виробництва. Тим не менше, вона несе й ряд загроз, які пов'язані з геополітичною нестабільністю. З урахуванням військових конфліктів, економічних санкцій та торговельних війн, розробка ефективних механізмів управління ризиками міжнародної торгівлі стає надзвичайно актуальним для забезпечення економічного зростання. Вищезазначене свідчить про особливу актуальність обраної теми.

2. Позитивні риси кваліфікаційної роботи: систематизовано сутність, принципи та основні теорії міжнародної торгівлі; виділено чинники впливу міжнародної торгівлі на економічний розвиток країн; проаналізовано динаміку міжнародної торгівлі та економічного зростання в світі; з'ясовано вплив зовнішньої торгівлі на економічний розвиток окремих країн; проаналізовано вплив ризиків в міжнародній торгівлі на економічне зростання; виокремлено особливості міжнародної торгівлі та економічного зростання України.

3. Наявність самостійних розробок автора: запропоновано напрями вдосконалення зовнішньоторговельної політики України в умовах війни.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: можуть бути використані для формування ефективної зовнішньоторговельної політики України з урахуванням сучасних викликів.

5. Наявність недоліків: варто було проаналізувати зміну структури експорту країн та порівняти коефіцієнти еластичності ВВП до експорту.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: робота є самостійним науковим дослідженням і рекомендується до захисту з високою позитивною оцінкою. Оцінка наукового керівника - 46 балів.

Науковий керівник:

доцентка кафедри
європейської економіки і бізнесу,
доц., к.е.н.

Вінська О.Й.

“ 03 ” червня 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ.....	6
1.1 Сутність, принципи та основні теорії міжнародної торгівлі	6
1.2 Чинники впливу міжнародної торгівлі на економічний розвиток країн	14
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ.....	20
2.1 Динаміка міжнародної торгівлі та економічного зростання в світі.....	20
2.2 Дослідження впливу зовнішньої торгівлі на економічний розвиток окремих країн	28
2.3. Аналіз впливу ризиків в міжнародній торгівлі на економічне зростання.....	38
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ	43
3.1 Особливості міжнародної торгівлі та економічного зростання України	43
3.2 Напрями вдосконалення зовнішньоторговельної політики України в умовах війни.....	51
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	2

ВСТУП

Актуальність теми. Міжнародна торгівля є невід'ємною складовою сучасної світової економіки, яка сприяє розвитку країн, підвищенню їх конкурентоспроможності та зміцненню економічних зв'язків. Вона забезпечує доступ до нових ринків збуту, ресурсів та технологій, стимулює інновації та підвищує ефективність виробництва. Проте, поряд із позитивними наслідками, міжнародна торгівля супроводжується численними ризиками, які можуть впливати на темпи економічного зростання та фінансову стабільність держав. Геополітична нестабільність, військові конфлікти, політичні санкції та торговельні війни здатні порушувати ланцюги постачання, підвищувати витрати на транспортування та створювати невизначеність для бізнесу. Фінансові кризи, коливання валютних курсів та інфляційні процеси також чинять тиск на суб'єктів міжнародної торгівлі, ускладнюючи планування та управління фінансовими потоками. Все це підкреслює необхідність розробки ефективних механізмів управління ризиками, які дозволять мінімізувати негативний вплив зовнішніх факторів та забезпечити стійкий розвиток економіки.

Дослідження впливу міжнародної торгівлі на економічне зростання набуває особливої актуальності, оскільки взаємозв'язок між цими процесами є визначальним для стійкого розвитку держав. Міжнародна торгівля не лише сприяє зростанню ВВП, але й підвищує рівень зайнятості, розширює можливості для малого та середнього бізнесу, сприяє обміну технологіями та знаннями. Для України оцінка стану та перспектив міжнародної торгівлі є критично важливою, адже вона дозволяє визначити основні виклики та можливості на зовнішніх ринках, розробити стратегії подолання бар'єрів та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції. Виявлення основних ризиків і проблем у цій сфері забезпечить формування дієвих стратегій мінімізації їх наслідків, що, у свою чергу, сприятиме адаптації економіки до змін у глобальному середовищі та забезпеченню її стабільного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження міжнародної торгівлі як фактора економічного зростання активно розвиваються в сучасній економічній науці. Серед зарубіжних вчених варто відмітити праці Кірчичека Т., Озпарлака Г., Гусейнової Л., Гусейнова А., Кроніна Я., Нагеля Д. М. та інших. Щодо вітчизняних вчених, то треба звернути увагу на доробки Кушніра Н. О., Заяць О. І., Рудника А. О., Качура А. В., Боярчука А. І., Огородник Р. П., Плющик І. А., Бестужевої С. В., Козуб В. О., Проскурніної Н. В. та інших. Хоча питання взаємозв'язку міжнародної торгівлі та економічного зростання розглядаються в науці, низка аспектів, таких як оптимізація зовнішньої торгівлі для підвищення економічної стійкості національних економік, залишається недостатньо дослідженою.

Мета дослідження – визначення особливостей впливу міжнародної торгівлі на економічне зростання та напрями удосконалення зовнішньоторговельної політики України в умовах війни.

Завдання дослідження:

- систематизувати сутність, принципи та основні теорії міжнародної торгівлі;
- виділити чинники впливу міжнародної торгівлі на економічний розвиток країн;
- проаналізувати динаміку міжнародної торгівлі та економічного зростання в світі;
- з'ясувати вплив зовнішньої торгівлі на економічний розвиток окремих країн;
- проаналізувати вплив ризиків в міжнародній торгівлі на економічне зростання;
- виокремити особливості міжнародної торгівлі та економічного зростання України;
- запропонувати напрями вдосконалення зовнішньоторговельної політики України в умовах війни.

Об'єкт дослідження – процес впливу міжнародної торгівлі на економічне зростання.

Предмет дослідження – сутність, чинники, динаміка міжнародної торгівлі та її вплив на економічне зростання.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Методи аналізу та синтезу використовувалися для визначення сутності та взаємозв'язку основних понять міжнародної торгівлі. Порівняльний метод дозволив дослідити динаміку та особливості впливу міжнародної торгівлі на економічне зростання у різних країнах. Економіко-статистичний аналіз використовувався для оцінки макроекономічних показників і виявлення тенденцій впливу міжнародної торгівлі на економічне зростання. Системний підхід дозволив узагальнити результати дослідження та сформулювати пропозиції щодо вдосконалення зовнішньоторговельної політики України в умовах війни.

Інформаційна база дослідження. У дослідженні використано наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів, аналітичні звіти міжнародних економічних організацій, статистичні дані Світового банку, Державної служби статистики України та інші офіційні джерела.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

1.1 Сутність, принципи та основні теорії міжнародної торгівлі

Міжнародна торгівля є ключовим елементом світової економіки, що забезпечує обмін товарами та послугами між країнами. Вона впливає на економічне зростання, добробут населення та конкурентоспроможність держав. Різні аспекти міжнародної торгівлі дозволяють оцінити її роль у глобальній системі та механізми функціонування.

Вивчення сутності міжнародної торгівлі дозволяє визначити її основні характеристики та значення для економічних відносин між державами (табл.В.1 додатку В). Це є основою для аналізу механізмів обміну товарами та послугами на міжнародному рівні. Аналіз визначень міжнародної торгівлі свідчить про наявність як спільних, так і відмінних аспектів. Спільною рисою є трактування міжнародної торгівлі як процесу обміну товарами та послугами між країнами, що представлено у роботах Кушнір Н. О., Заяць О. І. [1, с.15], Решетила В. П., Бервено О. В. [2, с.51] та інших. Усі автори наголошують на міждержавному характері цього процесу, проте відрізняються деталізацією його складових. Наприклад, у визначенні Рудника А. О., Качура А. В. особлива увага приділяється суб'єктному складу, до якого належать не лише фізичні та юридичні особи, а й транснаціональні корпорації [3, с.134]. Кірчічек Т., Озпарлак Г. розширюють поняття міжнародної торгівлі, додаючи до нього обмін капіталом та вказуючи на його роль у глобалізації [4, с.192]. Визначення Гусейнової Л., Гусейнова А. акцентує увагу на правовому аспекті процесу, включаючи регулювання імпорту, експорту та транзиту відповідно до міжнародних норм [5, с.88]. Загалом, можна виділити три основні підходи: економічний (обмін товарами і послугами),

суб'єктний (розмаїття учасників торгівлі) та правовий (юридичне регулювання). Усі підходи взаємопов'язані, адже міжнародна торгівля є багатограним явищем, що охоплює не лише обмін товарами, а й широкий спектр економічних та правових відносин. Узагальнюючи різні трактування, можна дійти висновку, що міжнародна торгівля є ключовим фактором економічного розвитку та інтеграції держав у світове господарство.

На нашу думку, міжнародна торгівля – це комплекс економічних і правових відносин, що виникають у процесі обміну товарами, послугами та капіталом між суб'єктами різних країн, сприяючи глобальній економічній взаємодії. Таке визначення поєднує ключові аспекти, що містяться у проаналізованих. Воно враховує не лише традиційні категорії експорту й імпорту, а й фінансові потоки, що відіграють дедалі важливішу роль у сучасному міжнародному економічному просторі. Крім того, підкреслюється правова складова, оскільки міжнародна торгівля здійснюється у межах міжнародних норм та угод.

Після визначення загальних засад міжнародної торгівлі варто розглянути її методи як інструменти здійснення торговельної діяльності. Метод торгівлі – це засіб здійснення торговельного обміну (торговельної операції чи торговельної угоди) [6, с.130]. В міжнародній торговельній практиці використовується різні методи торгівлі (табл.В.2 додатку В). Основним методом ведення міжнародної торгівлі є торгівля напряду, що передбачає безпосереднє укладання угод між виробниками та покупцями без залучення посередників. Цей метод набув особливого значення у зв'язку зі зростанням транснаціональної діяльності, що сприяло збільшенню обсягів внутрішньокорпораційних та міжкорпораційних торговельних потоків [7, с.104]. Завдяки прямим торговельним відносинам компанії отримують можливість контролювати весь процес постачання, оптимізувати витрати та підвищувати ефективність розподілу продукції.

Однак, у багатьох випадках міжнародна торгівля здійснюється через посередників, що є альтернативним методом організації торговельних відносин. Посередницька торгівля відіграє значну роль у тих випадках, коли виробник не

має достатнього досвіду або ресурсів для самостійного виходу на міжнародний ринок. Основним видом таких операцій є перепродаж товарів, який здійснюється від імені та за кошт торгового посередника [9, с.25]. Це дозволяє виробникам уникати ризиків, пов'язаних із реалізацією товарів у нових ринкових умовах, а посередникам отримувати прибуток від різниці між закупівельною та продажною ціною.

Іншим поширеним видом є комісійні операції, що передбачають здійснення посередником (комісіонером) угод від власного імені, але за рахунок комітента [10, с.99]. У цьому випадку продавець, який бажає вийти на зовнішній ринок, передає свої повноваження посереднику, що дозволяє мінімізувати адміністративні витрати та спростити процес реалізації продукції. Подібний механізм мають агентські операції, які також передбачають залучення посередника, але на відміну від комісійної торгівлі, агент діє як представник продавця, здійснюючи угоди від його імені та за його рахунок [11, с.78]. Це особливо актуально у випадках, коли компанія прагне встановити довгострокові партнерські відносини на іноземному ринку, але не має можливості безпосередньо вести комерційну діяльність у певній країні.

Окремим видом посередницьких операцій є брокерська діяльність, яка полягає у зведенні покупця і продавця без безпосередньої участі брокера у фінансових розрахунках між сторонами угоди. Брокер може діяти як в інтересах продавця, так і покупця, отримуючи за свої послуги комісійну винагороду [12, с.206]. Цей метод особливо популярний на фінансових та товарних біржах, де необхідно швидко знаходити контрагентів та здійснювати угоди у великих обсягах.

Вибір конкретного методу залежить від особливостей товару, рівня конкурентоспроможності компанії та умов міжнародного ринку.

Класифікація торгівлі допомагає систематизувати її види за різними критеріями (рис.В.1 додатку В). Це дає змогу глибше дослідити особливості різних торговельних процесів і визначити їхні основні характеристики. Одним із основних підходів до класифікації є поділ за специфікою об'єкта торгівлі. У

цьому контексті виділяють торгівлю товарами, послугами та результатами творчої діяльності. Торгівля товарами є найбільш традиційною формою міжнародної комерційної діяльності, що охоплює купівлю-продаж матеріальних об'єктів, зокрема предметів споживання та засобів виробництва. Ринок товарів є первинною формою економічних відносин, у межах якої здійснюється рух продукції між країнами відповідно до попиту та пропозиції [13, с.15]. Окрім матеріальних благ, значну частку міжнародної торгівлі займає обмін послугами, що включає фінансові, транспортні, консультаційні, туристичні та інші види нематеріальної діяльності. Ринок послуг виконує важливу функцію у глобальній економіці, забезпечуючи задоволення потреб споживачів через обмін інтелектуальними та професійними ресурсами [14, с.3]. Окремо виділяють торгівлю результатами творчої діяльності, яка охоплює об'єкти авторського права, такі як музика, література, кінематографічні твори, програмне забезпечення та інші інноваційні продукти.

Іншим важливим критерієм класифікації міжнародної торгівлі є специфіка її регулювання. Національні та міжнародні норми визначають умови здійснення зовнішньоекономічної діяльності, встановлюючи певні обмеження або, навпаки, пільгові режими для окремих країн. Однією з найбільш розповсюджених форм є звичайна торгівля, що регулюється виключно нормами національного законодавства. Такий режим не передбачає надання будь-яких особливих умов чи преференцій для іноземних контрагентів [15, с.88]. На противагу цьому, дискримінаційна торгівля передбачає введення певних обмежень на експортно-імпортні операції. Держава може встановлювати санкції, квоти або заборони на торгівлю з окремими країнами з політичних чи економічних мотивів [16, с.5]. Преференційна торгівля, навпаки, базується на створенні сприятливих умов для обміну товарами та послугами між певними країнами. У межах цього режиму можуть застосовуватися знижені митні тарифи, податкові пільги чи спрощені умови ліцензування, що сприяє розвитку економічних відносин між партнерами [17, с.32]. Особливе значення має торгівля за режимом найбільшого сприяння, що передбачає надання державою певному торговельному партнеру таких самих

вигідних умов, які застосовуються до будь-якої іншої країни [18, с.4]. Це сприяє вирівнюванню конкурентних умов та формуванню стабільних міжнародних економічних відносин.

Загалом, поділ за специфікою об'єкта демонструє різноманітність товарів і послуг, що перебувають в обігу на світовому ринку, тоді як класифікація за специфікою регулювання дає змогу оцінити вплив державної політики та міжнародних угод на динаміку торгівлі. У сучасних умовах глобалізації як традиційні, так і новітні форми торгівлі відіграють ключову роль у забезпеченні економічного зростання та міжнародного співробітництва.

Принципи міжнародної торгівлі визначають загальні правила та підходи, що забезпечують її ефективність. Вони формуються з урахуванням економічних, політичних та правових аспектів. Аналіз цих принципів дозволяє краще зрозуміти механізми регулювання світової торгівлі.

Женевські принципи, що прийняті на першій конференції ООН з торгівлі та розвитку в 1964 році, визначають принципи міжнародної торгівлі та політики, сприяючи їх розвитку [19, с.113]. Вони ґрунтуються на суверенній рівності, недискримінації та вільному доступі до ринків. Торгівля має сприяти економічному розвитку, регіональній інтеграції та соціальному прогресу. Важливими є фінансова підтримка країн, що розвиваються, і подолання географічних обмежень.

Принципи міжнародної торгівлі за СОТ наведені на рис.1.1.

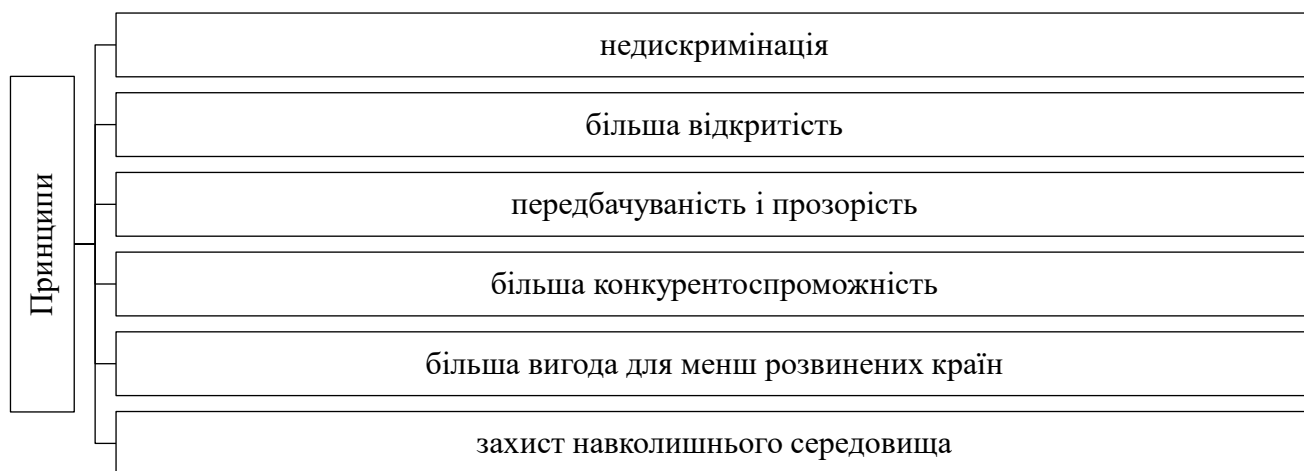

Рисунок 1.1 – Принципи міжнародної торгівлі за СОТ

Джерело: розроблено автором на основі [20]

Принципи міжнародної торгівлі, встановлені СОТ, спрямовані на створення справедливих і прозорих умов для всіх учасників світового ринку. Недискримінація гарантує рівні торговельні можливості для всіх країн. Більша відкритість сприяє зниженню торговельних бар'єрів, а передбачуваність і прозорість забезпечують стабільність угод. Підтримка конкурентоспроможності, вигоди для менш розвинених країн та захист довкілля сприяють сталому розвитку міжнародної економіки.

Теорії міжнародної торгівлі допомагають пояснити причини та наслідки торговельних відносин між країнами (рис.1.2). Вони формуються на основі емпіричних досліджень і економічних моделей.

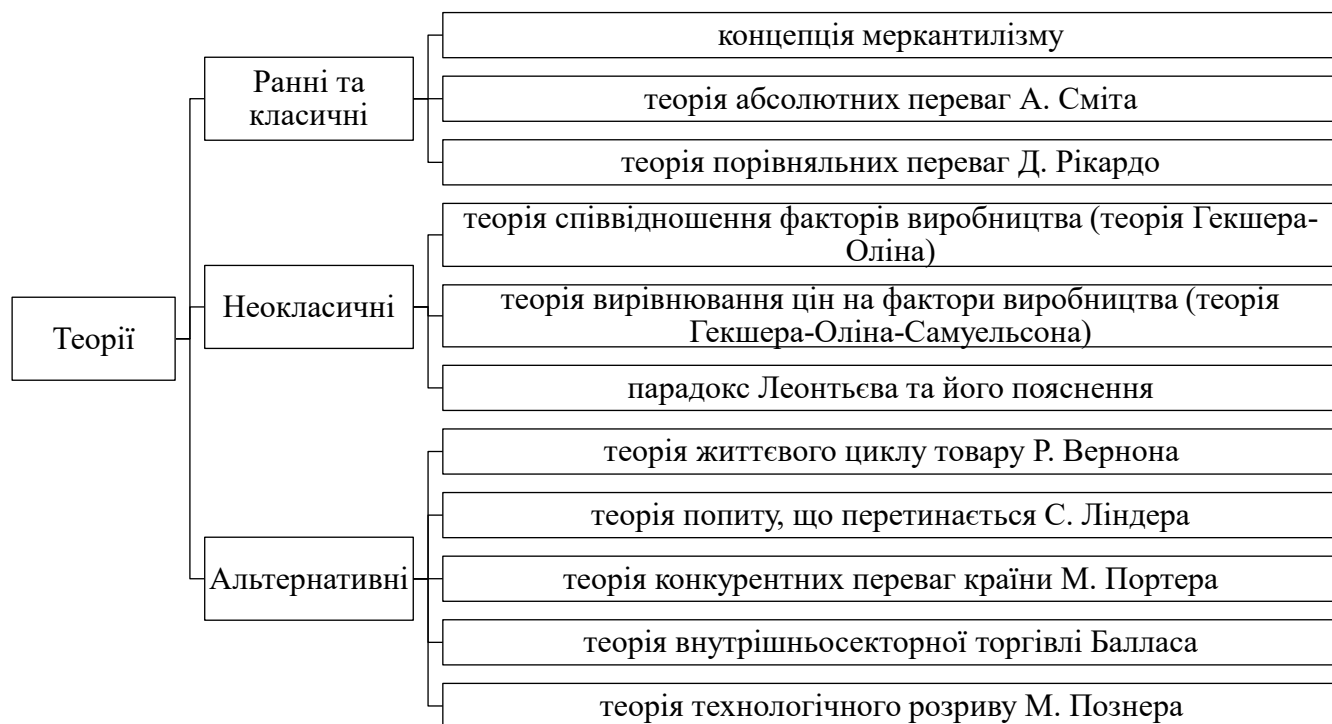

Рисунок 1.2 – Теорії міжнародної торгівлі

Джерело: розроблено автором на основі [24]

Теорії міжнародної торгівлі відображають еволюцію економічної думки щодо механізмів обміну товарами та послугами між країнами. Вони пояснюють причини виникнення зовнішньої торгівлі, визначають її рушійні сили та наслідки для економічного розвитку держав.

Одними з перших концепцій стали меркантилістські ідеї, які домінували у XVI–XVIII століттях. Меркантилісти вважали, що економічне зростання

забезпечується нагромадженням золота та срібла, а тому країни мають стимулювати експорт і обмежувати імпорту [21, с.359]. Цей підхід сприяв розвитку протекціоністської політики, але не враховував реальних механізмів ефективного розподілу ресурсів. Класичні економісти запропонували інші пояснення. А. Сміт сформулював теорію абсолютних переваг, згідно з якою країна має спеціалізуватися на виробництві тих товарів, які вона може виготовляти з меншими витратами, порівняно з іншими державами [22, с.77]. Його ідеї були розвинені Д. Рікардо у теорії порівняльних переваг, яка показала, що міжнародна торгівля вигідна навіть тоді, коли країна не має абсолютної переваги, адже важливою є відносна ефективність у виробництві різних товарів [23, с.173].

Неокласичні теорії розширили класичні уявлення, зосереджуючись на ролі факторів виробництва. Теорія Гекшера-Оліна пояснює міжнародну торгівлю через наявність у країнах різних ресурсів: капіталу, праці та природних багатств. Країни експортують ті товари, виробництво яких потребує значної кількості доступних факторів, і водночас імпортують продукцію, для виготовлення якої їм бракує ресурсів [24, с.20]. На основі цієї моделі була сформульована теорія вирівнювання цін на фактори виробництва, яка передбачає, що у відкритій економіці заробітна плата та прибутки поступово зрівнюються між країнами [25]. Проте в реальній практиці ця гіпотеза не завжди підтверджується. Прикладом цього є парадокс Леонтьєва, який виявив, що США, маючи надлишок капіталу, експортували переважно трудомісткі товари, що суперечило передбаченням теорії Гекшера-Оліна [26, с.237]. Це змусило економістів переглянути класичні підходи та врахувати додаткові чинники, такі як технологічні відмінності та рівень розвитку країни.

Альтернативні теорії міжнародної торгівлі враховують нові аспекти глобальної економіки, зокрема технологічний розвиток, динаміку попиту та конкурентні переваги. Теорія життєвого циклу товару Р. Вернона пояснює, що нові продукти спочатку виробляються в розвинених країнах, потім експортуються в інші регіони, а на пізніх етапах виробництво переміщується до країн із нижчими витратами [27, с.48]. Теорія попиту, що перетинається, С. Ліндера, стверджує, що

країни торгують переважно з тими державами, які мають подібні споживчі вподобання та рівень доходів [28, с.81]. Це пояснює активну торгівлю між економічно розвиненими країнами, навіть якщо їхні факторні наділи схожі.

М. Портер у своїй теорії конкурентних переваг країни наголошує, що успішність держави у міжнародній торгівлі визначається не лише факторами виробництва, а й такими елементами, як інновації, якість менеджменту та рівень конкуренції всередині країни [29, с.88]. Теорія внутрішньосекторної торгівлі Балласа підкреслює, що країни можуть одночасно імпортувати та експортувати схожі товари, наприклад автомобілі, що пояснюється диференціацією продукції та споживчими вподобаннями [30, с.12]. Теорія технологічного розриву М. Познера пояснює міжнародну торгівлю через нерівномірний доступ до нових технологій: країни, що першими впроваджують інновації, отримують тимчасову перевагу на світовому ринку [30, с.13].

Різні теорії міжнародної торгівлі відображають зміну економічних умов та підходів до пояснення світової комерції. Класичні концепції зосереджувалися на ефективності розподілу ресурсів, неокласичні розглядали вплив факторів виробництва, а альтернативні теорії враховують технологічний розвиток, зміни у попиті та конкурентні стратегії. Сучасна міжнародна торгівля є складним процесом, що поєднує елементи різних підходів, і її аналіз потребує комплексного підходу, який враховує як традиційні, так і новітні економічні моделі.

Таким чином, міжнародна торгівля є ключовим елементом світової економіки, що забезпечує обмін товарами, послугами та технологіями між країнами. Вона здійснюється різними методами, зокрема через пряму торгівлю та за участю посередників, що дає змогу країнам обирати оптимальні шляхи виходу на зовнішні ринки. Її класифікація відображає різноманітність об'єктів торгівлі та особливості державного регулювання, що визначає правила співпраці між країнами. Принципи СОТ сприяють відкритості, конкуренції та рівним можливостям для всіх учасників. Теорії міжнародної торгівлі пояснюють її механізми, показуючи взаємозв'язок між ресурсами, технологіями та конкурентними перевагами держав у глобальному просторі.

1.2 Чинники впливу міжнародної торгівлі на економічний розвиток країн

Міжнародна торгівля є важливим чинником економічного розвитку, оскільки забезпечує доступ до нових ринків, технологій і ресурсів. Вона сприяє підвищенню конкурентоспроможності національних економік та ефективнішому використанню виробничого потенціалу. Торговельні відносини впливають на рівень зайнятості, інвестиційний клімат та динаміку економічного зростання. Водночас міжнародна торгівля може створювати виклики, зокрема залежність від зовнішніх ринків і нерівномірний розподіл вигід. Аналіз основних чинників впливу дозволяє оцінити її роль у формуванні стійкого розвитку країн.

Міжнародна торгівля виконує низку важливих функцій, що сприяють економічному розвитку країн і забезпечують ефективний розподіл ресурсів у глобальному масштабі (рис.В.2 додатку В). Однією з ключових функцій є подолання обмеженості національної ресурсної бази, що дозволяє країнам отримувати доступ до необхідних товарів і сировини, які вони не можуть виробляти самостійно [31, с.28]. Це сприяє зростанню економічної стабільності та забезпеченню безперервного виробничого процесу. Також міжнародна торгівля розширює місткість внутрішнього ринку та встановлює зв'язки національної економіки із світовим господарством, що створює додаткові можливості для підприємств і сприяє економічному зростанню [32, с.40]. Ще однією важливою функцією міжнародної торгівлі є забезпечення одержання додаткового доходу за рахунок різниці між національними та інтернаціональними витратами виробництва [33, с.96]. Це означає, що країни можуть спеціалізуватися на виробництві товарів, які вони виготовляють з найменшими витратами, і продавати їх за вигідними цінами на зовнішніх ринках. Завдяки цьому підприємства отримують конкурентні переваги, що стимулює подальший розвиток економіки. Крім того, міжнародна торгівля сприяє розширенню масштабів виробництва, які зазвичай обмежені кривою виробничих можливостей

[34, с.135]. Завдяки доступу до нових ринків країни можуть збільшувати обсяги випуску продукції, що позитивно впливає на рівень зайнятості та економічну ефективність. Іншим важливим аспектом є сприяння розвитку спеціалізації країн, що дозволяє ефективніше використовувати наявні ресурси. Спеціалізація підвищує продуктивність праці, знижує витрати на виробництво та збільшує загальний обсяг випуску товарів і послуг [35, с.80]. У результаті країни можуть досягати більшої конкурентоспроможності на світовому ринку та зміцнювати свої економічні позиції. Сукупність цих функцій визначає роль міжнародної торгівлі як одного з головних рушіїв економічного розвитку та глобалізації.

Міжнародна торгівля є важливим чинником економічного розвитку країн, оскільки впливає на макроекономічні показники, галузеву структуру та діяльність окремих підприємств. Вплив міжнародної торгівлі можна розглядати на різних рівнях (рис.1.4).

Рисунок 1.4 -- Чинники впливу міжнародної торгівлі на економічний розвиток країн

Джерело: розроблено автором на основі [36-44]

Міжнародна торгівля є важливим фактором економічного розвитку країни, оскільки впливає на основні макроекономічні показники, такі як валовий внутрішній продукт, рівень інфляції, валютний курс, платіжний баланс і державний бюджет. Одним із ключових аспектів є її вплив на ВВП. Завдяки експорту країни отримують доходи від продажу товарів і послуг на зовнішніх ринках, що сприяє зростанню національного виробництва. Імпорт, у свою чергу, дає можливість забезпечити внутрішній ринок необхідними товарами, які не виробляються у країні, що також може сприяти економічному зростанню. Високий рівень експорту та активна участь у світовій торгівлі зазвичай корелюють із підвищенням темпів економічного розвитку, тоді як обмеження в торгівлі можуть уповільнювати зростання ВВП.

Ще одним важливим макроекономічним показником, на який впливає міжнародна торгівля, є рівень інфляції та дефляції. Зміни у світових цінах на сировину, енергоносії та інші товари можуть спричинити коливання рівня інфляції у країні. Наприклад, зростання цін на імпортовані товари може викликати інфляційний тиск, тоді як здешевлення імпорту сприяє зниженню рівня цін і навіть може призвести до дефляційних процесів [36, с.35]. Крім того, міжнародна торгівля впливає на вартість національної валюти. Збільшення експорту призводить до зростання попиту на національну валюту, що може сприяти її зміцненню. Водночас активний імпорт може створювати зворотний ефект, оскільки зростає попит на іноземну валюту, що може спричинити її подорожчання відносно національної валюти. Валютний курс, у свою чергу, впливає на конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світових ринках: більш слабка валюта робить експортні товари дешевшими для іноземних покупців, тоді як зміцнення валюти може ускладнити експорт.

Платіжний баланс також є важливим показником, що відображає вплив міжнародної торгівлі на економіку країни. Він включає торговельний баланс, який є співвідношенням між експортом та імпортом. Позитивне сальдо торговельного балансу свідчить про перевищення експорту над імпортом і є ознакою економічної стабільності [37, с.230]. Негативне сальдо може сигналізувати про

проблеми у зовнішньоторговельних операціях та потребу у фінансових запозиченнях для покриття дефіциту. Платіжний баланс також впливає на рівень міжнародних резервів країни, що є важливим фактором її фінансової безпеки.

Окрім цього, міжнародна торгівля впливає на державний бюджет, оскільки формує надходження від митних зборів, податків на імпорт та експорт, а також інших платежів, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю. Збільшення обсягів зовнішньої торгівлі може сприяти наповненню бюджету, що дозволяє державі фінансувати соціальні програми, інфраструктурні проєкти та інші сфери економіки [38, с.5]. Водночас у випадку значного дефіциту торговельного балансу можливе зменшення доходів бюджету, що може призвести до збільшення державного боргу або необхідності запровадження жорстких економічних заходів.

Міжнародна торгівля також відіграє ключову роль у формуванні галузевої структури економіки, впливаючи як на розвиток перспективних галузей, так і на трансформацію традиційних секторів. Одним із найважливіших чинників є розвиток експортно-орієнтованих галузей. Завдяки торгівлі країни можуть використовувати свої порівняльні переваги, зосереджуючи ресурси на виробництві товарів і послуг, що мають високу конкурентоспроможність на світовому ринку [39, с.25]. Це сприяє економічному зростанню, залученню іноземних інвестицій, впровадженню інновацій і створенню робочих місць.

Разом з тим міжнародна торгівля має значний вплив на імпортозалежні галузі. Конкуренція з боку іноземних виробників може призвести до зниження прибутковості та навіть згортання окремих секторів економіки, якщо вони не здатні адаптуватися до нових умов. З одного боку, це стимулює модернізацію та підвищення продуктивності, але з іншого – може супроводжуватися втратою робочих місць і необхідністю державного втручання для підтримки національного виробництва [40, с.44]. Одним із важливих ефектів міжнародної торгівлі є формування галузевих кластерів. Відкриття нових ринків і збільшення обсягів експорту сприяють концентрації підприємств у певних регіонах, що дає змогу компаніям співпрацювати, розвивати спеціалізовану інфраструктуру, залучати

кваліфікованих працівників і впроваджувати новітні технології [41, с.15]. Такі кластери підвищують ефективність виробництва, сприяють поширенню знань і стимулюють подальше зростання конкурентоспроможності національної економіки.

Галузева спеціалізація є ще одним важливим аспектом, що визначається міжнародною торгівлею. Завдяки глобальним ринкам країни можуть сконцентрувати свої зусилля на виробництві продукції, у якій вони мають конкурентні переваги. Це дозволяє зменшити витрати, покращити якість товарів і послуг, підвищити ефективність використання ресурсів [42, с.84]. Однак така стратегія несе й певні ризики, оскільки надмірна залежність від однієї чи кількох галузей може зробити економіку вразливою до зовнішніх шоків, зокрема змін у попиті або цінових коливань на міжнародних ринках.

Міжнародна торгівля також сприяє трансформації галузевої структури економіки. Під впливом глобальних ринкових тенденцій одні галузі занепадають, тоді як інші розвиваються. Традиційні виробництва можуть втрачати актуальність через зміну технологій, впровадження автоматизації та появу нових ринкових ніш. Натомість інноваційні та високотехнологічні галузі отримують нові можливості для зростання, оскільки міжнародний обмін сприяє поширенню передових знань і технологій.

Міжнародна торгівля також визначає мікроекономічні процеси у країнах, впливаючи на діяльність фірм, структуру виробництва, доступ до технологій, конкурентне середовище та поведінку споживачів. Відкритість економіки та інтеграція у світові ринки сприяють посиленню конкуренції між компаніями, що змушує їх адаптуватися до нових умов, вдосконалювати технологічні процеси та впроваджувати інновації [43, с.14]. Висока конкуренція стимулює підприємства до оптимізації витрат, підвищення продуктивності та покращення якості продукції, що, у свою чергу, сприяє загальному економічному розвитку.

Одним із важливих наслідків міжнародної торгівлі є доступ до нових технологій. Завдяки імпорту сучасного обладнання, ліцензій, патентів та ноу-хау компанії можуть модернізувати виробничі процеси, підвищувати ефективність та

знижувати собівартість продукції. Крім того, участь у глобальних ланцюгах постачання дозволяє підприємствам використовувати передові методи управління, що покращує їхню конкурентоспроможність на міжнародному рівні.

Торгівля також впливає на зміни у структурі виробництва. Підприємства переорієнтовуються на виробництво товарів і послуг, у яких вони мають порівняльні переваги, що дозволяє їм ефективніше використовувати ресурси та спеціалізуватися на тих видах діяльності, де вони можуть досягти найвищої продуктивності [44, с.21]. Це сприяє не лише підвищенню ефективності окремих підприємств, а й загальному економічному зростанню країни. Однак такий процес може супроводжуватися скороченням традиційних виробництв і необхідністю перепідготовки працівників для нових галузей.

Важливим аспектом впливу міжнародної торгівлі є її роль у формуванні споживчого вибору. Відкритість ринку сприяє розширенню асортименту товарів і послуг, що позитивно позначається на добробуті населення. Міжнародна торгівля також відкриває нові можливості для розвитку малого та середнього бізнесу. Завдяки доступу до зовнішніх ринків підприємці можуть розширювати масштаби діяльності, знаходити нових клієнтів і партнерів, диверсифікувати джерела доходу та зменшувати залежність від внутрішнього попиту. Зокрема, розвиток цифрових технологій та електронної комерції дозволяє малим компаніям брати участь у міжнародній торгівлі, зменшуючи бар'єри входу на зовнішні ринки.

Таким чином, міжнародна торгівля суттєво впливає на економіку країн, змінюючи як макроекономічні показники, так і структуру окремих галузей. Вона визначає рівень конкуренції, сприяє доступу до нових технологій та розширює можливості для підприємств. Завдяки міжнародній торгівлі відбувається перерозподіл ресурсів, що дозволяє країнам спеціалізуватися у виробництві конкурентоспроможних товарів. Водночас вона може створювати виклики для імпортозалежних галузей і потребує ефективної державної політики для мінімізації ризиків. Загалом, міжнародна торгівля є ключовим фактором економічного розвитку та структурних змін у національних економіках.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

2.1 Динаміка міжнародної торгівлі та економічного зростання в світі

Міжнародна торгівля є ключовим фактором економічного зростання, оскільки сприяє розширенню ринків, залученню інвестицій і підвищенню продуктивності. Динаміка міжнародної торгівлі безпосередньо впливає на розвиток світової економіки, визначаючи структуру виробництва та споживання. Аналіз змін у міжнародній торгівлі дозволяє оцінити тенденції глобалізації, рівень економічної інтеграції країн і конкурентоспроможність окремих держав.

Аналіз динаміки світового експорту дозволяє оцінити загальні тенденції у міжнародній торгівлі та визначити періоди зростання або спаду (табл.2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка світового експорту за 2015-2023 рр.

Рік	Експорт, трлн. дол США	Приріст	
		трлн. дол США	%
2015	21,25	-	-
2016	20,86	-0,39	-1,84
2017	22,99	2,13	10,21
2018	25,21	2,22	9,66
2019	24,8	-0,41	-1,63
2020	22,48	-2,32	-9,35
2021	28,14	5,66	25,18
2022	31,54	3,4	12,08
2023	31,13	-0,41	-1,30

Джерело: розроблено автором на основі [45]

За досліджуваний період світовий експорт демонстрував нестабільну динаміку з чергуванням періодів зростання та спаду. У 2015-2016 роках відбулося незначне скорочення експорту, що зумовлено глобальним уповільненням економічного зростання та падінням цін на сировинні товари. З 2017 по 2018 років світовий експорт зростав високими темпами, що пояснюється активізацією

міжнародної торгівлі, відновленням попиту на ринках і зростанням обсягів виробництва. У 2019 році спостерігалось незначне зниження експорту через зростання геополітичної напруженості, торговельні суперечки між основними економіками світу та уповільнення глобального ВВП. Найбільш різкий спад стався у 2020 році (-9,35%), що було наслідком пандемії COVID-19, порушенням глобальних ланцюгів постачання та обмеженням економічної активності. Відновлення розпочалося у 2021 році, коли світовий експорт зріс на 25,18% завдяки відновленню виробництва, високому споживчому попиту та заходам підтримки економік. У 2022 році зростання експорту уповільнилося, що пов'язано з інфляційним тиском, енергетичною кризою та посиленням монетарної політики провідних країн. У 2023 році спостерігалось незначне скорочення експорту (-1,30%), що пояснюється нестабільністю світового ринку, високими відсотковими ставками та слабким економічним зростанням у розвинених країнах. Загалом, світовий експорт демонстрував циклічність, що залежала від макроекономічних факторів, торговельної політики та кризових явищ.

Розподіл експорту між товарами та послугами відображає зміни у глобальному виробництві та споживанні (рис.2.1). Аналіз структури експорту дозволяє визначити, які сектори економіки відіграють провідну роль у міжнародній торгівлі.

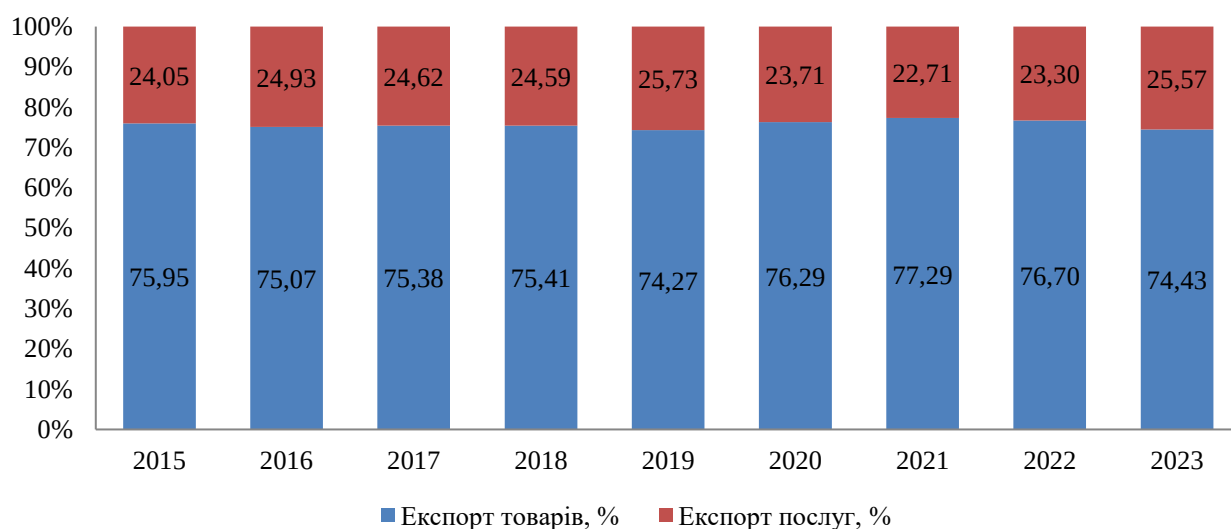

Рисунок 2.1 – Структура світового експорту за 2015-2023 рр., %

Джерело: розроблено автором на основі [45, 46]

Аналіз структури світового експорту показує відносну стабільність часток товарів і послуг із незначними коливаннями. Протягом більшої частини періоду переважала торгівля товарами, частка яких коливалася в межах 74-77%. Зростання частки експорту послуг у 2019 році до 25,73% зумовлено активним розвитком цифрової економіки, збільшенням попиту на ІТ-послуги та фінансові сервіси. У 2020 році частка товарного експорту зросла до 76,29%, що пов'язано з різким скороченням міжнародного туризму та зниженням попиту на транспортні послуги через пандемію COVID-19. Після цього спостерігалось поступове повернення до докризових пропорцій, хоча частка послуг залишалася нижчою у 2021-2022 роках через уповільнення відновлення туристичної та авіаційної галузей. У 2023 році частка послуг знову зросла до 25,57%, що свідчить про стабілізацію сектору та зростання ролі цифрових послуг у міжнародній торгівлі. Загалом, довгострокова тенденція вказує на поступове збільшення значення експорту послуг у структурі світової торгівлі. Це зумовлено цифровізацією бізнес-процесів, розширенням ринку віддалених послуг і зростаючим попитом на високотехнологічні рішення.

Визначення країн-лідерів у світовому експорті дає змогу оцінити їхню конкурентоспроможність та роль у міжнародній торгівлі (рис.2.2).

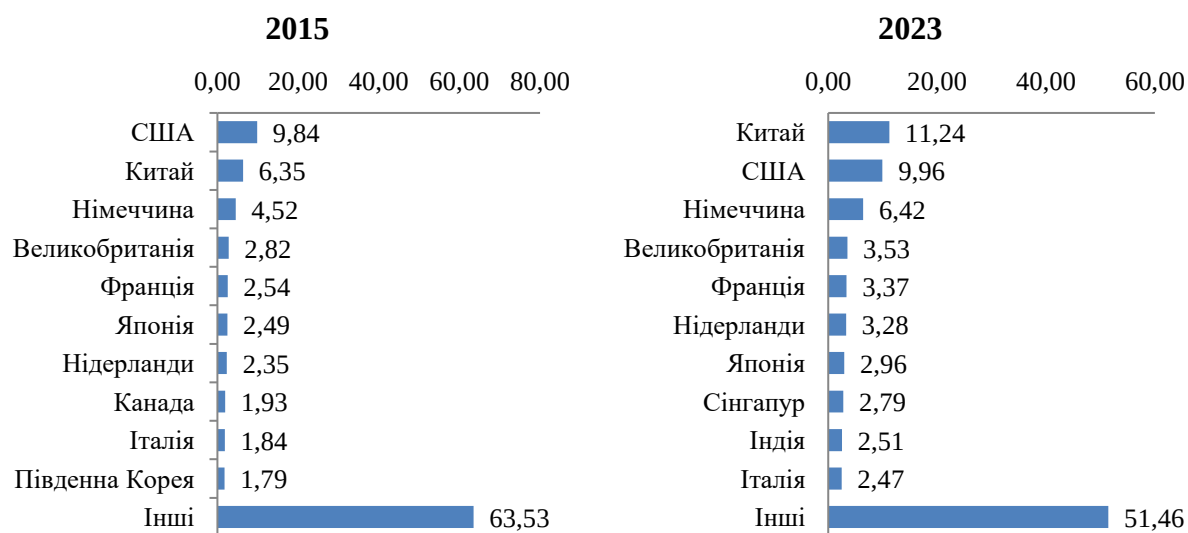

Рисунок 2.2 – Країни-лідери за світовим експортом за 2015, 2023 рр., %

Джерело: розроблено автором на основі [47, 48]

Аналіз структури світового експорту свідчить про зміни у розстановці глобальних економічних сил. Китай значно зміцнив свої позиції, збільшивши частку в загальному обсязі експорту з 6,35% до 11,24%, що пояснюється розширенням виробничих потужностей, технологічним прогресом і активною участю в глобальних ланцюгах постачання. США залишилися серед лідерів, продемонструвавши незначне зростання частки до 9,96%, що відображає їхню стабільну роль у світовій торгівлі, особливо у високотехнологічних секторах. Німеччина також посилила свої позиції, збільшивши частку експорту до 6,42%, що є наслідком її високої конкурентоспроможності у машинобудуванні, автомобільній промисловості та хімічному секторі. Зростання частки Великобританії, Франції та Нідерландів пов'язане з розвитком їхніх експортно орієнтованих галузей та адаптацією до змін у світовій торгівлі після Brexit. Поява Індії та Сінгапуру у списку найбільших експортерів свідчить про активний розвиток азійських економік та їхню роль у виробництві високотехнологічної продукції й фінансових послуг. Такі зміни пояснюються динамікою інвестицій у виробництво, глобальними економічними трендами та торговельною політикою окремих країн.

Розгляд країн-лідерів за обсягами імпорту дозволяє визначити основних споживачів світових товарів і послуг (рис.2.3).

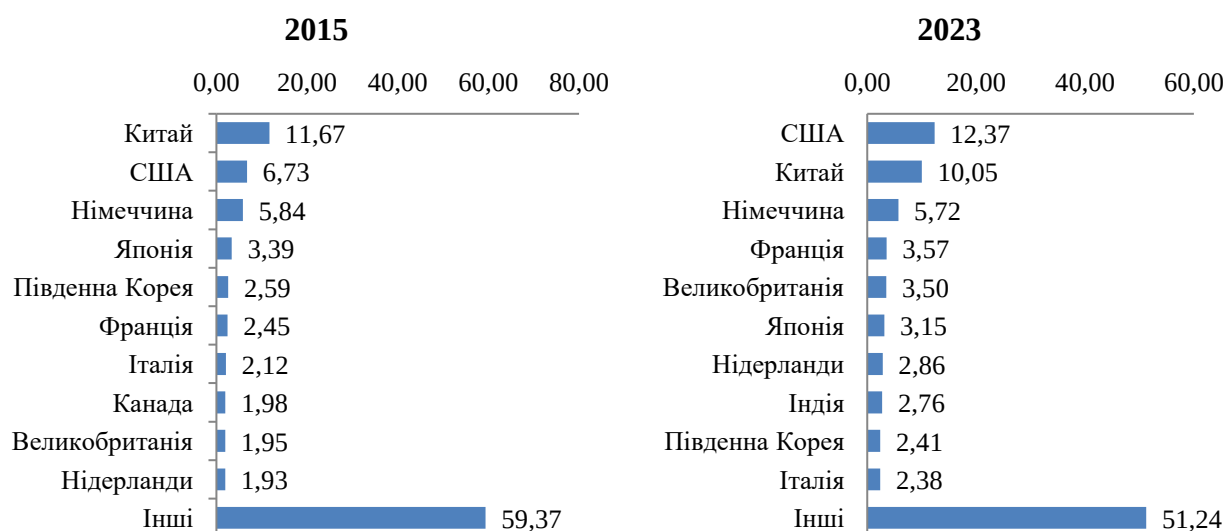

Рисунок 2.3 – Країни-лідери за світовим імпортом за 2015, 2023 рр., %

Джерело: розроблено автором на основі [47, 48]

Структура світового імпорту свідчить про перерозподіл споживчого попиту серед найбільших економік світу. США значно наростили свою частку імпорту до 12,37%, що пояснюється збільшенням внутрішнього споживання, зростанням високотехнологічного сектору та залежністю від зовнішніх поставок. Китай, хоч і зменшив свою частку до 10,05%, залишається однією з найбільших країн-імпортерів, що зумовлено розвитком внутрішнього ринку, технологічним оновленням та зростаючим попитом на енергоресурси. Німеччина демонструє стабільні позиції серед лідерів, підтримуючи високий рівень імпорту завдяки розвиненому промисловому сектору та інтеграції в європейські ринки. Франція та Великобританія збільшили свою частку імпорту, що пов'язано зі зростанням внутрішнього попиту, структурними змінами у виробництві та посиленням ролі споживчого сектору. Ріст імпорту в Індії та Нідерландах свідчить про активізацію їхніх економік, розширення внутрішнього споживчого ринку та збільшення закупівель енергоресурсів та високотехнологічних товарів. Зменшення частки імпорту Південної Кореї вказує на зміни в її торговельному балансі та зростання ролі національного виробництва у забезпеченні внутрішнього попиту. Основними факторами впливу на імпорتنу структуру стали геополітичні події, зміни у виробничих ланцюгах, розвиток цифрових технологій тощо.

Вивчення змін у світовому ВВП є ключовим для розуміння загальних темпів економічного розвитку (табл.2.2). Аналіз динаміки ВВП дозволяє виявити періоди економічного зростання або спаду та визначити основні фактори, що впливали на ці процеси.

Таблиця 2.2 – Динаміка світового ВВП за 2015-2023 рр.

Рік	ВВП, трлн. дол США	Приріст	
		трлн. дол США	%
2015	75,47	-	-
2016	76,7	1,23	1,63
2017	81,71	5,01	6,53
2018	86,88	5,17	6,33
2019	88,15	1,27	1,46
2020	85,76	-2,39	-2,71
2021	97,85	12,09	14,10
2022	101,77	3,92	4,01
2023	106,17	4,4	4,32

Джерело: розроблено автором на основі [49]

Світовий ВВП демонстрував загальну тенденцію до зростання, проте з періодичними спадами, зумовленими глобальними економічними кризами. Відносно стабільне зростання у 2016-2019 роках пояснюється розвитком цифрової економіки, зростанням міжнародної торгівлі та активними інвестиціями в інфраструктуру. У 2020 році світовий ВВП скоротився на 2,71%, що було спричинено пандемією COVID-19, локдаунами та порушенням глобальних ланцюгів постачання. Відновлення економічної активності у 2021 році призвело до рекордного зростання ВВП на 14,1%, що пояснюється значним державним стимулюванням економік та поверненням ділової активності. У 2022-2023 роках темпи зростання сповільнилися, оскільки ефект стимулюючих заходів зменшився, а глобальна економіка почала стикатися з інфляційним тиском та підвищенням процентних ставок. Структурні зміни в економіках, зокрема розвиток відновлюваної енергетики, цифрових технологій та автоматизації, також впливали на макроекономічні показники. Коливання цін на сировину та зміни у глобальній логістиці відіграли значну роль у визначенні темпів зростання ВВП у різні роки.

Частка експорту у ВВП є важливим показником рівня відкритості економіки та її залежності від зовнішньої торгівлі (рис.2.4).

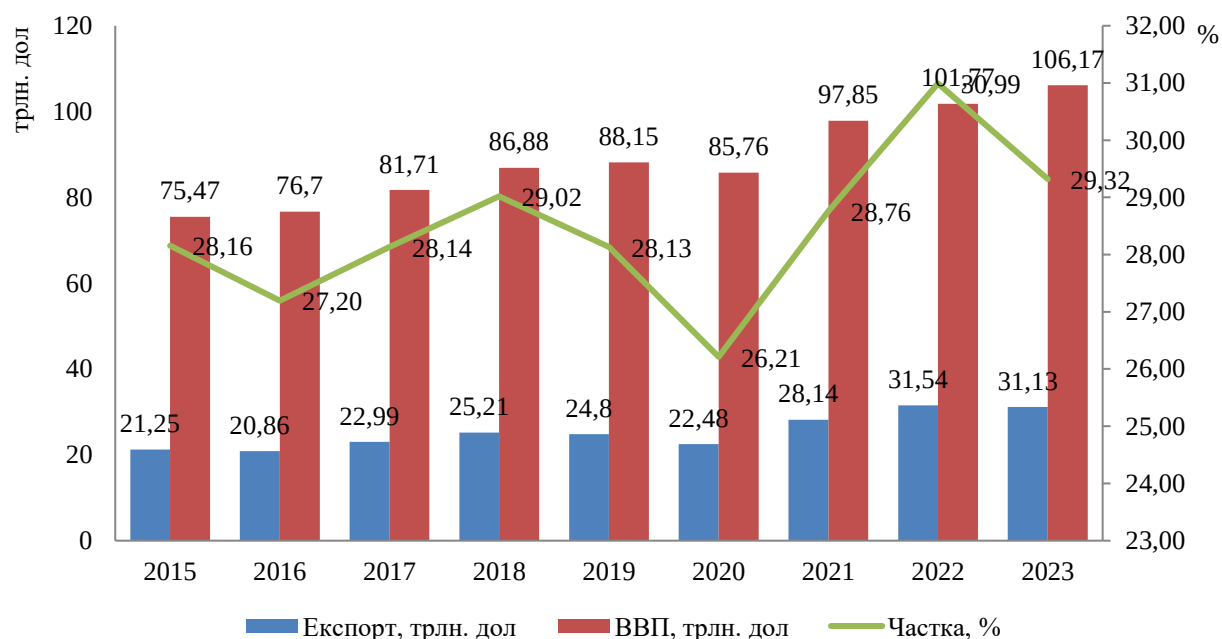

Рисунок 2.4 – Динаміка частки світового експорту у ВВП за 2015-2023 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [45, 49]

Динаміка частки експорту у світовому ВВП відображає зміни у міжнародній торгівлі та взаємозалежність економік. У 2015-2018 роках показник зростав, що пояснюється активним розвитком глобалізації, розширенням ланцюгів постачання та стабільним попитом на міжнародному ринку. У 2019 році частка експорту у ВВП почала знижуватися, що свідчить про уповільнення глобальної економіки та посилення протекціоністських заходів у деяких країнах. Пандемія 2020 року спричинила значне зменшення частки експорту до 26,21%, що пояснюється різким падінням міжнародної торгівлі через локдауни та обмеження на пересування товарів. У 2021 році відбулося відновлення до 28,76%, оскільки світові економіки почали повертатися до нормального функціонування, а попит на товари зріс. У 2022 році частка експорту у ВВП досягла 30,99%, що є наслідком високих цін на енергоресурси та відновлення промислових виробництв. У 2023 році показник дещо знизився до 29,32%, що пов'язано зі сповільненням темпів економічного зростання та адаптацією компаній до нових умов ведення бізнесу. Структурні зміни у виробничих процесах, діджиталізація та зміни у споживчих перевагах також впливали на динаміку частки експорту у світовому ВВП.

Коефіцієнт еластичності світового ВВП від експорту дозволяє оцінити, наскільки зміни у міжнародній торгівлі впливають на загальні темпи економічного зростання (табл.2.3). Розрахунки наведені в табл.Д.1 додатку Д.

Таблиця 2.3 – Динаміка коефіцієнту еластичності світового ВВП від експорту за 2015-2023 рр.

Рік	ВВП, трлн. дол США	Приріст, %	Експорт, трлн. дол США	Приріст, %	Коефіцієнт еластичності ВВП від експорту
2015	75,47	-	21,25	-	-
2016	76,7	1,63	20,86	-1,84	-0,89
2017	81,71	6,53	22,99	10,21	0,64
2018	86,88	6,33	25,21	9,66	0,66
2019	88,15	1,46	24,8	-1,63	-0,90
2020	85,76	-2,71	22,48	-9,35	0,29
2021	97,85	14,10	28,14	25,18	0,56
2022	101,77	4,01	31,54	12,08	0,33
2023	106,17	4,32	31,13	-1,30	-3,33

Джерело: розроблено автором на основі [45, 49]

Коефіцієнт еластичності світового ВВП від експорту свідчить про зміну залежності економічного зростання від міжнародної торгівлі. У 2016 році показник був від'ємним (-0,89), що вказує на те, що скорочення експорту мало менший вплив на ВВП через зростання внутрішнього споживання та інвестицій. У 2017-2018 роках коефіцієнт залишався на рівні 0,64-0,66, що свідчить про збалансований внесок експорту у світове економічне зростання. У 2019 році він став негативним (-0,90), що пояснюється падінням експорту при незначному зростанні ВВП, а отже, економічний ріст у цей період не залежав від зовнішньої торгівлі. У 2020 році коефіцієнт зріс до 0,29, що вказує на певний рівень стабілізації, незважаючи на глобальну кризу. У 2021 році він піднявся до 0,56 завдяки значному зростанню експорту, що стимулювало відновлення економіки після пандемії. У 2022 році коефіцієнт знизився до 0,33, що свідчить про поступову зміну джерел економічного зростання на користь внутрішнього споживання та інвестицій. У 2023 році показник став від'ємним (-3,33), що означає, що скорочення експорту відбувалося на фоні зростання ВВП через зміщення фокусу на внутрішні економічні чинники. Така динаміка вказує на зниження ролі експорту у формуванні глобального економічного зростання, що пов'язано із регіоналізацією торговельних зв'язків та змінами у глобальних виробничих процесах. Подальший розвиток цього показника залежатиме від політики відкритості ринків, фінансової стабільності та адаптації до нових економічних умов.

Таким чином, у 2015-2023 роках світова економіка демонструвала зростання зі значними коливаннями через глобальні кризи, пандемію та торговельні обмеження. Динаміка експорту відображала як періоди підйому, так і спадання, зі зростанням ролі Китаю та Індії у світовій торгівлі. Частка експорту у ВВП була нестабільною, що свідчить про адаптацію економік до нових умов та зниження залежності від зовнішньої торгівлі. Подальший розвиток визначатимуть структурні зміни, регіоналізація торгівлі та політика провідних країн.

2.2 Дослідження впливу зовнішньої торгівлі на економічний розвиток окремих країн

Зовнішня торгівля відіграє ключову роль у формуванні економічного розвитку країн, впливаючи на їхню конкурентоспроможність і добробут. Вона визначає динаміку зростання ВВП, рівень зайнятості та інноваційний потенціал національної економіки.

США є однією з найбільших економік світу, і зовнішня торгівля відіграє важливу роль у її зростанні. Враховуючи масштаби американського експорту та імпорту, аналіз зовнішньоторговельної діяльності країни допомагає зрозуміти її вплив на глобальну економіку (табл.2.4). Крім того, торговельна політика США суттєво впливає на міжнародні ринки та економічну стабільність інших держав.

Таблиця 2.4 – Динаміка експорту та імпорту США за 2015-2023 рр.

Рік	Експорт, трлн. дол США	Приріст		Імпорт, трлн. дол США	Приріст	
		трлн. дол США	%		трлн. Дол США	%
2015	2,27	-	-	2,79	-	-
2016	2,24	-0,03	-1,32	2,74	-0,05	-1,79
2017	2,39	0,15	6,70	2,93	0,19	6,93
2018	2,54	0,15	6,28	3,13	0,2	6,83
2019	2,54	0	0,00	3,12	-0,01	-0,32
2020	2,15	-0,39	-15,35	2,78	-0,34	-10,90
2021	2,56	0,41	19,07	3,42	0,64	23,02
2022	3,02	0,46	17,97	3,98	0,56	16,37
2023	3,05	0,03	0,99	3,85	-0,13	-3,27

Джерело: розроблено автором на основі [50, 51]

Динаміка зовнішньої торгівлі США свідчить про значні коливання в обсягах експорту та імпорту, спричинені як внутрішніми економічними факторами, так і зовнішніми шоками. У 2016 році експорт скоротився на 1,32%, а імпорт – на 1,79%, що пов'язано з уповільненням глобальної економіки та коливанням валютних курсів. Починаючи з 2017 року, спостерігалось зростання: у 2017 році експорт збільшився на 6,7%, а імпорт – на 6,93%, що свідчить про зростаючий попит на американську продукцію та збільшення внутрішнього

споживання. У 2018 році зростання експорту на 6,28% та імпорту на 6,83% відображає активізацію міжнародної торгівлі та позитивний економічний клімат. Однак у 2019 році експорт залишився на рівні попереднього року, а імпорт знизився на 0,32%, що є наслідком торговельної напруженості між США та Китаєм. 2020 рік приніс значне скорочення експорту (-15,35%) та імпорту (-10,90%) через пандемію COVID-19, що спричинила глобальний спад ділової активності та зменшення попиту. Відновлення економіки у 2021 році сприяло зростанню експорту на 19,07% та імпорту на 23,02%, що є свідченням активного відновлення виробництва та міжнародної торгівлі. У 2022 році експорт збільшився на 17,97%, а імпорт – на 16,37%, що підтверджує стабільне зростання зовнішньоторговельного обороту країни. Проте у 2023 році динаміка уповільнилася: експорт зріс лише на 0,99%, а імпорт навіть скоротився на 3,27%, що є результатом зниження глобального попиту та посилення економічної невизначеності.

Аналіз коефіцієнту еластичності ВВП дозволяє оцінити вплив міжнародної торгівлі на економічне зростання США (табл.2.5).

Таблиця 2.5 – Динаміка коефіцієнту еластичності ВВП від ЗТО США за 2015-2023 рр.

Рік	ВВП, трлн. дол США	Приріст, %	ЗТО, трлн. дол США	Приріст, %	Коефіцієнт еластичності ВВП від ЗТО
2015	18,3	-	5,06	-	-
2016	18,8	2,73	4,98	-1,58	-1,73
2017	19,61	4,31	5,32	6,83	0,63
2018	20,66	5,35	5,67	6,58	0,81
2019	21,54	4,26	5,66	-0,18	-24,15
2020	21,35	-0,88	4,93	-12,90	0,07
2021	23,68	10,91	5,98	21,30	0,51
2022	26,01	9,84	7	17,06	0,58
2023	27,72	6,57	6,9	-1,43	-4,60

Джерело: розроблено автором на основі [50-52]

Аналіз коефіцієнта еластичності ВВП від зовнішньоторговельного обороту США свідчить про зміну взаємозв'язку між економічним зростанням та обсягами зовнішньої торгівлі. У 2016 році, попри зростання ВВП на 2,73%,

зовнішньоторговельний оборот скоротився на 1,58%, що призвело до від'ємного коефіцієнта еластичності (-1,73), відображаючи слабкий вплив ЗТО на економіку в цей період. У 2017 році ВВП зріс на 4,31%, а ЗТО – на 6,83%, що дало коефіцієнт 0,63, тобто торгівля мала помірний позитивний вплив. 2018 рік показав ще більший ріст ВВП (+5,35%) та ЗТО (+6,58%), що підвищило коефіцієнт до 0,81, демонструючи сильнішу кореляцію між торгівлею та економічним зростанням. У 2019 році, незважаючи на зростання ВВП на 4,26%, ЗТО залишався практично незмінним (-0,18%), що спричинило аномально низький коефіцієнт (-24,15), що свідчить про зміну торговельних стратегій та структурну переорієнтацію економіки. У 2020 році ВВП скоротився на 0,88%, а ЗТО впав на 12,90%, проте коефіцієнт залишався низьким (0,07), що свідчить про загальне зниження економічної активності через пандемію. У 2021 році економіка США почала активно відновлюватися: ВВП зріс на 10,91%, а ЗТО – на 21,30%, що сформувало коефіцієнт 0,51, підтверджуючи значний внесок зовнішньої торгівлі у відновлення. У 2022 році ВВП продовжував зростати (+9,84%), а ЗТО збільшився на 17,06%, що підтримало коефіцієнт на рівні 0,58. Проте у 2023 році ВВП продовжив зростати (+6,57%), а ЗТО скоротився на 1,43%, що спричинило від'ємний коефіцієнт (-4,60), вказуючи на зниження залежності економіки США від зовнішньої торгівлі. Це пов'язано з активізацією внутрішнього ринку, скороченням імпорту або змінами у торговельних відносинах. Загалом, у 2015-2023 роках коефіцієнт еластичності ВВП США від ЗТО демонстрував нестабільні тенденції, відображаючи вплив глобальних криз, торговельної політики та економічного зростання.

Німеччина є провідним експортером промислової продукції, що робить її зовнішню торгівлю визначальним чинником економічного розвитку. Дослідження торговельних зв'язків цієї країни дозволяє оцінити роль високотехнологічного виробництва та міжнародної кооперації у зміцненні економіки. Крім того, аналіз залежності Німеччини від зовнішніх ринків дає змогу зрозуміти її вразливість до глобальних економічних змін (табл.2.6).

Таблиця 2.6 – Динаміка експорту та імпорту Німеччини за 2015-2023 рр.

Рік	Експорт, трлн. дол США	Приріст		Імпорт, трлн. дол США	Приріст	
		трлн. дол США	%		трлн. дол США	%
2015	1,46	-	-	1,2	-	-
2016	1,47	0,01	0,68	1,22	0,02	1,67
2017	1,59	0,12	8,16	1,33	0,11	9,02
2018	1,73	0,14	8,81	1,48	0,15	11,28
2019	1,68	-0,05	-2,89	1,45	-0,03	-2,03
2020	1,54	-0,14	-8,33	1,33	-0,12	-8,28
2021	1,85	0,31	20,13	1,63	0,3	22,56
2022	1,91	0,06	3,24	1,8	0,17	10,43
2023	1,96	0,05	2,62	1,78	-0,02	-1,11

Джерело: розроблено автором на основі [53, 54]

Динаміка зовнішньої торгівлі Німеччини демонструє періоди зростання та спаду, що відображає зміну глобальних економічних умов та внутрішніх факторів. У 2016 році експорт зріс незначно (+0,68%), а імпорт збільшився на 1,67%, що свідчить про стабільний попит на німецьку продукцію та поступове зростання внутрішнього споживання. У 2017-2018 роках зовнішня торгівля значно активізувалася: експорт збільшився на 8,16% та 8,81% відповідно, тоді як імпорт зростав ще швидшими темпами (+9,02% та +11,28%), що свідчить про розширення міжнародних торговельних зв'язків та підвищений попит на іноземну продукцію. У 2019 році спостерігалось незначне зниження експорту (-2,89%) та імпорту (-2,03%), що пов'язано з уповільненням світової економіки та зниженням ділової активності. Пандемія COVID-19 у 2020 році спричинила значне скорочення обсягів торгівлі: експорт знизився на 8,33%, а імпорт – на 8,28%, що є наслідком обмежень у міжнародній логістиці та зменшення глобального попиту. У 2021 році відбулося стрімке відновлення економіки: експорт зріс на 20,13%, а імпорт – на 22,56%, що підтверджує ефект постпандемічного відновлення. У 2022 році зростання експорту сповільнилося до 3,24%, тоді як імпорт зріс на 10,43%, що пов'язано з підвищенням енергетичних цін та необхідністю збільшення закупівель енергоресурсів. У 2023 році зростання експорту ще більше сповільнилося (+2,62%), а імпорт навіть скоротився на 1,11%, що свідчить про адаптацію економіки до нових глобальних умов та стабілізацію внутрішнього

споживання. Загалом, динаміка експорту та імпорту Німеччини свідчить про її високу інтеграцію у світову економіку, чутливість до кризових явищ та значну залежність від зовнішніх ринків.

Аналіз коефіцієнту еластичності ВВП дозволяє оцінити вплив міжнародної торгівлі на економічне зростання Німеччини (табл.2.7).

Таблиця 2.7 – Динаміка коефіцієнту еластичності ВВП від ЗТО Німеччини за 2015-2023 рр.

Рік	ВВП, трлн. дол США	Приріст, %	ЗТО, трлн. дол США	Приріст, %	Коефіцієнт еластичності ВВП від ЗТО
2015	3,42	-	2,66	-	-
2016	3,54	3,51	2,69	1,13	3,11
2017	3,76	6,21	2,92	8,55	0,73
2018	4,05	7,71	3,21	9,93	0,78
2019	3,96	-2,22	3,13	-2,49	0,89
2020	3,94	-0,51	2,87	-8,31	0,06
2021	4,35	10,41	3,48	21,25	0,49
2022	4,16	-4,37	3,71	6,61	-0,66
2023	4,53	8,89	3,74	0,81	11,00

Джерело: розроблено автором на основі [53-55]

Динаміка коефіцієнта еластичності ВВП від зовнішньоторговельного обороту Німеччини демонструє зміну залежності економічного зростання країни від міжнародної торгівлі. У 2016 році ВВП зріс на 3,51%, тоді як ЗТО збільшився лише на 1,13%, що дало коефіцієнт 3,11, що вказує на переважний вплив внутрішніх факторів на економічне зростання. У 2017-2018 роках коефіцієнт залишався стабільно позитивним (0,73 та 0,78 відповідно), що свідчить про помірну залежність економіки від змін у зовнішній торгівлі в умовах глобального зростання. У 2019 році ВВП знизився на 2,22%, а ЗТО скоротився на 2,49%, що спричинило коефіцієнт 0,89, тобто зовнішня торгівля стала визначальним фактором економічного спаду. У 2020 році пандемія COVID-19 спричинила скорочення ЗТО на 8,31%, тоді як ВВП знизився лише на 0,51%, що призвело до майже нульової еластичності (0,06), тобто економіка була менш залежною від зовнішньої торгівлі. У 2021 році відбулося значне зростання ВВП (+10,41%) та ще більше зростання ЗТО (+21,25%), що спричинило коефіцієнт 0,49, відображаючи

активне відновлення експорту та імпорту. У 2022 році ВВП несподівано скоротився на 4,37%, тоді як ЗТО зріс на 6,61%, що призвело до негативного коефіцієнта (-0,66), що вказує на те, що збільшення зовнішньої торгівлі не забезпечило економічного зростання через кризові явища в енергетиці та геополітичну нестабільність. У 2023 році ВВП зріс на 8,89%, тоді як ЗТО залишився майже незмінним (+0,81%), що спричинило значний стрибок коефіцієнта до 11,00, що свідчить про різку зміну економічної структури або коригування торговельного балансу. Загалом, коефіцієнт еластичності ВВП від ЗТО Німеччини зазнав значних коливань, що відображає вплив як глобальних економічних криз, так і внутрішніх змін у структурі економіки країни.

Вплив торговельних відносин Великобританії на її економічний розвиток особливо актуальний у контексті змін після Brexit (табл.2.8).

Таблиця 2.8 – Динаміка експорту та імпорту Великобританії за 2015-2023 рр.

Рік	Експорт, трлн. дол США	Приріст		Імпорт, трлн. дол США	Приріст	
		трлн. дол США	%		трлн. дол США	%
2015	0,82	-	-	0,86	-	-
2016	0,78	-0,04	-4,88	0,83	-0,03	-3,49
2017	0,83	0,05	6,41	0,86	0,03	3,61
2018	0,91	0,08	9,64	0,95	0,09	10,47
2019	0,9	-0,01	-1,10	0,94	-0,01	-1,05
2020	0,8	-0,1	-11,11	0,79	-0,15	-15,96
2021	0,92	0,12	15,00	0,92	0,13	16,46
2022	1,05	0,13	14,13	1,1	0,18	19,57
2023	1,07	0,02	1,90	1,09	-0,01	-0,91

Джерело: розроблено автором на основі [56, 57]

Динаміка зовнішньої торгівлі Великобританії демонструє нестабільні коливання, зумовлені як внутрішніми, так і зовнішніми факторами. У 2016 році експорт знизився на 4,88%, а імпорт – на 3,49%, що пов'язано з невизначеністю після референдуму щодо Brexit. У 2017 році відбулося часткове відновлення експорту (+6,41%) та імпорту (+3,61%), що свідчить про стабілізацію торговельних відносин. У 2018 році обсяги зовнішньої торгівлі суттєво зросли: експорт збільшився на 9,64%, імпорт – на 10,47%, що викликано активною

адаптацією бізнесу до нових умов та зміцненням глобального попиту. У 2019 році спостерігалось незначне зниження експорту (-1,10%) та імпорту (-1,05%), що свідчить про уповільнення економічного зростання напередодні виходу країни з ЄС. У 2020 році пандемія COVID-19 спричинила різке скорочення експорту (-11,11%) та ще сильніше падіння імпорту (-15,96%), що пов'язано з глобальною кризою та зменшенням споживчого попиту. У 2021 році зовнішня торгівля Великобританії почала активно відновлюватися: експорт зріс на 15,00%, а імпорт – на 16,46%, що свідчить про пожвавлення економічної діяльності після пандемії. У 2022 році позитивна тенденція збереглася, експорт збільшився на 14,13%, а імпорт – на 19,57%. У 2023 році динаміка сповільнилася: експорт зріс лише на 1,90%, а імпорт навіть зменшився на 0,91%, що пов'язано зі зниженням зовнішнього попиту та адаптацією торговельної політики. Загалом, тенденції у зовнішній торгівлі країни демонструють значний вплив політичних та економічних змін, таких як Brexit, пандемія та глобальні ринкові коливання.

Аналіз коефіцієнту еластичності ВВП дозволяє оцінити вплив міжнародної торгівлі на економічне зростання Великобританії (табл.2.9).

Таблиця 2.9 – Динаміка коефіцієнту еластичності ВВП від ЗТО Великобританії за 2015-2023 рр.

Рік	ВВП, трлн. дол США	Приріст, %	ЗТО, трлн. дол США	Приріст, %	Коефіцієнт еластичності ВВП від ЗТО
2015	2,93	-	1,68	-	-
2016	2,69	-8,19	1,61	-4,17	1,97
2017	2,68	-0,37	1,69	4,97	-0,07
2018	2,87	7,09	1,86	10,06	0,70
2019	2,85	-0,70	1,84	-1,08	0,65
2020	2,7	-5,26	1,59	-13,59	0,39
2021	3,14	16,30	1,84	15,72	1,04
2022	3,11	-0,96	2,15	16,85	-0,06
2023	3,38	8,68	2,16	0,47	18,67

Джерело: розроблено автором на основі [56-58]

У 2016 році ВВП Великобританії скоротився на 8,19%, тоді як ЗТО знизився лише на 4,17%, що призвело до коефіцієнта 1,97, вказуючи на значний негативний вплив Brexit на економіку. У 2017 році коефіцієнт був майже

нульовим (-0,07), що свідчить про слабкий взаємозв'язок між динамікою ВВП та змінами у зовнішній торгівлі. У 2018 році коефіцієнт зріс до 0,70, оскільки ВВП зріс на 7,09%, а ЗТО – на 10,06%, що свідчить про відносно синхронний розвиток внутрішньої та зовнішньої економіки. У 2019 році коефіцієнт знизився до 0,65 через спад як ВВП (-0,70%), так і ЗТО (-1,08%), що є наслідком уповільнення світової економіки та посилення невизначеності навколо Brexit. У 2020 році економіка Великобританії зазнала серйозного удару через пандемію: ВВП скоротився на 5,26%, а ЗТО – на 13,59%, що зменшило коефіцієнт до 0,39, свідчаючи про більш значний вплив внутрішніх факторів кризи. У 2021 році відбулося значне зростання як ВВП (+16,30%), так і ЗТО (+15,72%), що призвело до коефіцієнта 1,04, відображаючи тісний зв'язок між економічним відновленням та зовнішньою торгівлею. У 2023 році коефіцієнт різко підскочив до 18,67 через значне зростання ВВП (+8,68%) при незначній зміні ЗТО (+0,47%), що вказує на посилення внутрішніх факторів розвитку. Загалом, динаміка коефіцієнта демонструє, що економіка Великобританії періодично переходила від залежності від зовнішньої торгівлі до більшої орієнтації на внутрішній ринок, особливо у кризові періоди.

Китай є однією з найбільших економік світу та важливим гравцем на міжнародних ринках, завдяки своєму масштабному виробництву та експорту. Динаміка експорту та імпорту Китаю наведена в табл.2.10.

Таблиця 2.10 – Динаміка експорту та імпорту Китаю за 2015-2023 рр.

Рік	Експорт, трлн. дол США	Приріст		Імпорт, трлн. дол США	Приріст	
		трлн. дол США	%		трлн. дол США	%
2015	2,36	-	-	2	-	-
2016	2,2	-0,16	-6,78	1,94	-0,06	-3,00
2017	2,42	0,22	10,00	2,21	0,27	13,92
2018	2,66	0,24	9,92	2,56	0,35	15,84
2019	2,63	-0,03	-1,13	2,5	-0,06	-2,34
2020	2,73	0,1	3,80	2,37	-0,13	-5,20
2021	3,55	0,82	30,04	3,09	0,72	30,38
2022	3,72	0,17	4,79	3,14	0,05	1,62
2023	3,51	-0,21	-5,65	3,13	-0,01	-0,32

Джерело: розроблено автором на основі [56-58]

У 2015 році обсяг експорту Китаю становив 2,36 трлн дол., а імпорту – 2 трлн дол. У 2016 році відбулося зниження експорту на 6,78% та імпорту на 3,00%, що пояснюється глобальною економічною нестабільністю. Проте у 2017 році Китай показав активне відновлення: експорт зріс на 10,00%, а імпорт – на 13,92%. У 2018 році динаміка збереглася з позитивними показниками (експорт +9,92%, імпорт +15,84%), що відображає зростання міжнародного попиту на китайські товари. У 2019 році відбулося незначне зниження експорту на 1,13% та імпорту на 2,34%, що пов'язано з глобальними торговельними напруженнями. Під час пандемії у 2020 році експорт Китаю зріс на 3,80%, а імпорт знизився на 5,20%, що свідчить про активне відновлення виробництва в країні на фоні зниження світового попиту. У 2021 році Китай демонстрував стрімке зростання як експорту (+30,04%), так і імпорту (+30,38%), що обумовлено відновленням глобальної економіки після пандемії. У 2022 році експорт збільшився на 4,79%, імпорт — на 1,62%, однак у 2023 році спостерігалось зниження: експорт на 5,65%, імпорт на 0,32%, що пояснюється ослабленням зовнішнього попиту та зміною торговельної політики.

Динаміка коефіцієнту еластичності ВВП від ЗТО Китаю наведена в табл.2.11.

Таблиця 2.11 – Динаміка коефіцієнту еластичності ВВП від ЗТО Китаю за 2015-2023 рр.

Рік	ВВП, трлн. дол США	Приріст, %	ЗТО, трлн. дол США	Приріст, %	Коефіцієнт еластичності ВВП від ЗТО
2015	11,06	-	4,36	-	-
2016	11,23	1,54	4,14	-5,05	-0,30
2017	12,31	9,62	4,63	11,84	0,81
2018	13,89	12,84	5,22	12,74	1,01
2019	14,28	2,81	5,13	-1,72	-1,63
2020	14,69	2,87	5,1	-0,58	-4,91
2021	17,82	21,31	6,64	30,20	0,71
2022	17,88	0,34	6,86	3,31	0,10
2023	17,79	-0,50	6,64	-3,21	0,16

Джерело: розроблено автором на основі [56-58]

Коефіцієнт еластичності ВВП від ЗТО Китаю демонструє різноспрямовану динаміку. У 2016 році при незначному зростанні ВВП (1,54%) скорочення ЗТО на 5,05% призвело до коефіцієнта -0,30, що вказує на внутрішню стійкість економіки. У 2017-2018 роках зростання ВВП (9,62% і 12,84% відповідно) супроводжувалося аналогічним збільшенням ЗТО (11,84% і 12,74%), що забезпечило коефіцієнти 0,81 та 1,01, демонструючи синхронність розвитку. У 2019-2020 роках спостерігається ослаблення впливу зовнішньої торгівлі: при зростанні ВВП на 2,81% (2019) та 2,87% (2020) ЗТО зменшився на 1,72% та 0,58% відповідно, що дало негативні коефіцієнти (-1,63 та -4,91). У 2022 році зростання ВВП було незначним (+0,34%) при збільшенні ЗТО на 3,31% (коефіцієнт 0,10). У 2023 році скорочення ВВП на 0,50% та ЗТО на 3,21% призвело до коефіцієнта 0,16, що свідчить про зменшення залежності від зовнішньої торгівлі. Загалом, динаміка зовнішньої торгівлі Китаю та коефіцієнта еластичності ВВП свідчать про високу адаптивність економіки до глобальних змін. Китай активно використовує зовнішню торгівлю як інструмент економічного зростання, але у кризові періоди орієнтується на внутрішні ресурси, що забезпечує стійкість у несприятливих умовах.

Таким чином, аналіз динаміки зовнішньої торгівлі США, Німеччини, Великобританії та Китаю свідчить про значний вплив глобальних економічних подій, таких як пандемія COVID-19, Brexit та коливання світового попиту. Усі три країни продемонстрували суттєві спади експорту та імпорту у 2020 році, що підтверджує чутливість їхніх економік до глобальних криз. Відновлення торгівлі після 2021 року відбувалося нерівномірно: США та Німеччина демонстрували стабільне зростання, тоді як Великобританія стикнулася з довготривалими наслідками виходу з ЄС. Загалом, зовнішня торгівля відіграє ключову роль у розвитку національних економік, проте її вплив варіюється залежно від внутрішніх факторів та політичних змін.

2.3. Аналіз впливу ризиків в міжнародній торгівлі на економічне зростання

Міжнародна торгівля є важливим фактором економічного зростання, проте вона супроводжується різними ризиками, що можуть суттєво впливати на стабільність та розвиток світової економіки. Коливання фінансових ринків, геополітична нестабільність та зміни у торговельних відносинах можуть призводити до уповільнення зростання та зменшення обсягів експорту й імпорту.

Аналіз основних ризиків у міжнародній торгівлі дозволяє оцінити їхній потенційний вплив на економічні процеси та розробити стратегії для мінімізації негативних наслідків (табл.Г.1 додатку Г).

Геополітична нестабільність є одним із ключових факторів, що впливають на міжнародну торгівлю, оскільки політичні конфлікти, торговельні війни та санкції обмежують доступ до ринків. Різкі зміни у зовнішньополітичному курсі держав можуть призвести до перегляду торговельних угод, введення мит і квот, а також до припинення співпраці між країнами. Санкції та торговельні обмеження здатні скорочувати обсяги експорту та імпорту, що негативно позначається на глобальному виробництві та споживанні. Інвестори з обережністю ставляться до регіонів з підвищеним політичним ризиком, що зменшує притік капіталу й уповільнює розвиток економіки. Диверсифікація ринків збуту є важливим інструментом зниження залежності компаній від політичної ситуації в окремих країнах. Використання страхування торговельних ризиків дозволяє підприємствам частково компенсувати можливі втрати, пов'язані з політичними змінами. Міжнародна дипломатія сприяє усуненню конфліктів та стабілізації торговельних відносин між країнами. Держави можуть укладати довгострокові угоди для забезпечення безперервності поставок та підтримки стратегічних економічних партнерств. Однак навіть при активній міжнародній співпраці ризик геополітичної нестабільності залишається важливим викликом для глобальної торгівлі.

Фінансові кризи є суттєвим фактором дестабілізації міжнародної торгівлі, оскільки вони впливають на доступність капіталу, валютні курси та довіру до економічних систем. Коливання валютних курсів можуть змінювати конкурентні умови для експортерів та імпортерів, підвищуючи або знижуючи цінову привабливість продукції на світових ринках. Боргові кризи, особливо в розвинених країнах, впливають на купівельну спроможність підприємств і споживачів, що призводить до скорочення обсягів міжнародної торгівлі. Банківська нестабільність може спричинити труднощі з фінансуванням зовнішньоторговельних операцій, що негативно позначається на малому та середньому бізнесі. Валютне хеджування дозволяє компаніям захищатися від різких змін курсів, зменшуючи вплив фінансових ризиків на їхню діяльність. Створення стабілізаційних фондів дає можливість урядам підтримувати економіку в періоди криз, мінімізуючи їхній вплив на торгівлю. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями сприяє залученню додаткових ресурсів для підтримки економічної стабільності. Регулятори можуть запроваджувати механізми контролю над спекулятивними операціями для зменшення різких фінансових коливань. Уряди країн, орієнтованих на експорт, зацікавлені в макроекономічній стабільності, оскільки кризи призводять до зниження доходів від зовнішньої торгівлі. Ефективне управління фінансовими ризиками є необхідною умовою для забезпечення довгострокового зростання глобальної економіки.

Логістичні ризики відіграють важливу роль у міжнародній торгівлі, оскільки вони впливають на стабільність постачання товарів та вартість транспортних операцій. Перебої в логістичних ланцюгах можуть спричиняти дефіцит сировини та комплектуючих, що ускладнює виробничий процес. Недостатня пропускна здатність транспортної інфраструктури призводить до затримок у постачанні та зростання витрат для підприємств. Блокування торговельних шляхів через геополітичні або природні фактори може мати серйозні наслідки для світової економіки. Використання альтернативних транспортних маршрутів дозволяє знизити залежність від окремих регіонів і

підвищити гнучкість ланцюгів постачання. Оптимізація логістичних процесів із використанням сучасних цифрових технологій сприяє підвищенню ефективності міжнародної торгівлі. Автоматизація управління запасами дозволяє компаніям зменшувати витрати на зберігання продукції та оперативно реагувати на зміни попиту. Важливу роль у зменшенні логістичних ризиків відіграє розвиток транспортної інфраструктури та міжнародне співробітництво у сфері перевезень. Технологічний прогрес, зокрема цифровізація та використання штучного інтелекту, сприяє покращенню управління ланцюгами постачання. Розвиток логістичних стратегій є ключовим фактором забезпечення стабільності та ефективності світової торгівлі.

Торговельні бар'єри суттєво впливають на міжнародну торгівлю, оскільки вони визначають умови доступу товарів та послуг на іноземні ринки. Запровадження мит та квот може обмежувати експортні можливості країн, що призводить до зниження конкурентоспроможності підприємств. Адміністративні перешкоди, зокрема складні митні процедури, збільшують час та витрати на ведення зовнішньоторговельної діяльності. Політика протекціонізму, що спрямована на підтримку національних виробників, може негативно позначатися на міжнародних економічних зв'язках. Укладання міжнародних угод про вільну торгівлю дозволяє країнам усувати тарифні та нетарифні бар'єри та сприяти зростанню товарообігу. Диверсифікація експорту допомагає зменшити ризики, пов'язані із залежністю від окремих ринків та змін у регуляторному середовищі. Підприємства можуть адаптуватися до змін у митному регулюванні через підвищення якості продукції та відповідність міжнародним стандартам. Важливим чинником зменшення торговельних бар'єрів є гармонізація митного та податкового законодавства між країнами. Використання цифрових технологій у процесі митного оформлення сприяє зменшенню бюрократичних затримок і покращенню умов міжнародної торгівлі. Політика відкритих ринків та міжнародна співпраця сприяють усуненню штучних обмежень та стимулюють глобальне економічне зростання.

Екологічні ризики стають все більш значущими у міжнародній торгівлі через зростання природних катастроф, зміну клімату та посилення екологічних норм. Часті посухи, урагани, паводки та інші екстремальні погодні явища можуть переривати виробничі процеси та порушувати ланцюги постачання. Посилення екологічного регулювання змушує компанії адаптуватися до нових вимог, що збільшує витрати на відповідність стандартам. Виробники змушені інвестувати в екологічно чисті технології, що, хоча і підвищує їхню конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі, створює додатковий фінансовий тиск у короткостроковому періоді. Використання стійких бізнес-моделей і адаптаційних стратегій допомагає зменшити негативний вплив екологічних ризиків. Впровадження систем екологічного моніторингу дозволяє компаніям прогнозувати ризики та запобігати критичним ситуаціям. Страхування екологічних ризиків стає важливим інструментом для компенсації можливих збитків, спричинених природними катаклізмами. Уряди та міжнародні організації відіграють ключову роль у створенні сприятливих умов для розвитку екологічно відповідального бізнесу.

Технологічні ризики в міжнародній торгівлі набувають все більшої актуальності через залежність бізнесу від цифрових систем і сучасних технологій. Кібератаки можуть спричинити витік конфіденційної інформації, що загрожує безпеці фінансових операцій і торговельних угод. Втрата даних або збої у функціонуванні інформаційних систем здатні порушити роботу логістичних мереж та електронної комерції. Технологічне відставання окремих країн і компаній обмежує їхню конкурентоспроможність на глобальному ринку. Розвиток кібербезпеки є важливим інструментом захисту від кібератак та забезпечення стабільності торговельних процесів. Регулярне оновлення інформаційних систем та впровадження новітніх технологій дозволяє компаніям залишатися конкурентоспроможними. Інвестиції у технологічні інновації сприяють розвитку автоматизації, штучного інтелекту та цифрової трансформації бізнесу. Міжнародна співпраця у сфері кібербезпеки допомагає зменшити ризики глобальних загроз та забезпечити стійкість цифрової інфраструктури. Важливу

роль відіграє підвищення рівня цифрової грамотності серед підприємців і працівників. Використання штучного інтелекту та блокчейн-технологій може зробити міжнародну торгівлю більш безпечною та ефективною.

Соціально-економічні ризики суттєво впливають на міжнародну торгівлю, оскільки вони визначають рівень попиту, пропозиції та економічну стабільність держав. Зміни у рівні доходів населення безпосередньо впливають на споживчий попит, що визначає динаміку торгівлі. Високе безробіття може призвести до скорочення виробництва та зменшення економічної активності, що ускладнює зовнішньоторговельні операції. Демографічні виклики, зокрема старіння населення в розвинених країнах, спричиняють дефіцит робочої сили та зміну економічних пріоритетів. Страйки та соціальні протести створюють ризики для функціонування підприємств, особливо у стратегічних галузях, таких як транспорт і виробництво. Підтримка програм зайнятості є важливим напрямом державної політики для забезпечення стабільності ринку праці. Стимулювання економічного розвитку через державні інвестиції та сприяння підприємництву сприяє зниженню рівня соціальних ризиків. Важливу роль відіграє соціальний діалог між урядом, бізнесом і громадянським суспільством для узгодження економічних інтересів. Розширення можливостей професійного навчання дозволяє адаптувати трудові ресурси до змін у світовій економіці. Соціально-економічна стабільність є основою для сталого розвитку міжнародної торгівлі та економічного зростання.

Таким чином, ризики в міжнародній торгівлі мають значний вплив на темпи економічного зростання, оскільки вони визначають умови для функціонування глобальних ринків. Геополітичні конфлікти, фінансова нестабільність і логістичні перебої можуть призвести до уповільнення міжнародного товарообігу та зменшення інвестицій. Впровадження ефективних стратегій управління ризиками є необхідною умовою для стабілізації світової економіки.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

3.1 Особливості міжнародної торгівлі та економічного зростання України

Міжнародна торгівля є ключовим чинником економічного розвитку України, впливаючи на динаміку ВВП, рівень зайнятості та фінансову стабільність. Зміни у структурі експорту та імпорту відображають адаптацію економіки до глобальних викликів і можливостей.

Розгляд динаміки експорту дозволяє оцінити конкурентоспроможність українських товарів і послуг на міжнародному ринку (табл.3.1). Аналіз цих показників є важливим для розуміння загального економічного стану країни.

Таблиця 3.1 – Динаміка експорту з України за 2015-2024 рр.

Рік	Експорт, млрд. дол США	Приріст	
		млрд. дол США	%
2015	47,88	-	-
2016	46,02	-1,86	-3,88
2017	53,94	7,92	17,21
2018	59,21	5,27	9,77
2019	63,45	4,24	7,16
2020	60,8	-2,65	-4,18
2021	81,28	20,48	33,68
2022	57,42	-23,86	-29,36
2023	51,1	-6,32	-11,01
2024	57,33	6,23	12,19

Джерело: розроблено автором на основі [59, 60]

Динаміка експорту з України демонструє значні коливання, що зумовлено як внутрішніми економічними процесами, так і зовнішніми факторами. Після незначного спаду у 2016 році, пов'язаного зі зниженням світових цін на сировинні товари, український експорт почав зростати до 2019 року, що було спричинено

збільшенням попиту на аграрну продукцію та метали. У 2020 році пандемія COVID-19 негативно вплинула на світову торгівлю, що призвело до скорочення експорту України на 4,18%. Найбільш значне зростання експорту відбулося у 2021 році, що пояснюється рекордними цінами на сільськогосподарську продукцію, металургію та хімічну продукцію. Військові дії у 2022 році спричинили суттєве падіння експорту на 29,36%, оскільки було порушено логістичні ланцюги та зруйновано виробничі потужності. У 2023 році спад експорту продовжився, що пояснюється тривалими наслідками війни, економічною нестабільністю та втратою доступу до деяких зовнішніх ринків. Проте у 2024 році відбулося зростання на 12,19%, що пов'язано із частковим відновленням виробництва, адаптацією бізнесу до нових умов і підтримкою міжнародних партнерів.

Аналіз структури експорту дає змогу оцінити галузеві пріоритети економіки України (рис.3.1). Співвідношення між товарами та послугами в експорті свідчить про рівень диверсифікації та ступінь технологічного розвитку країни.

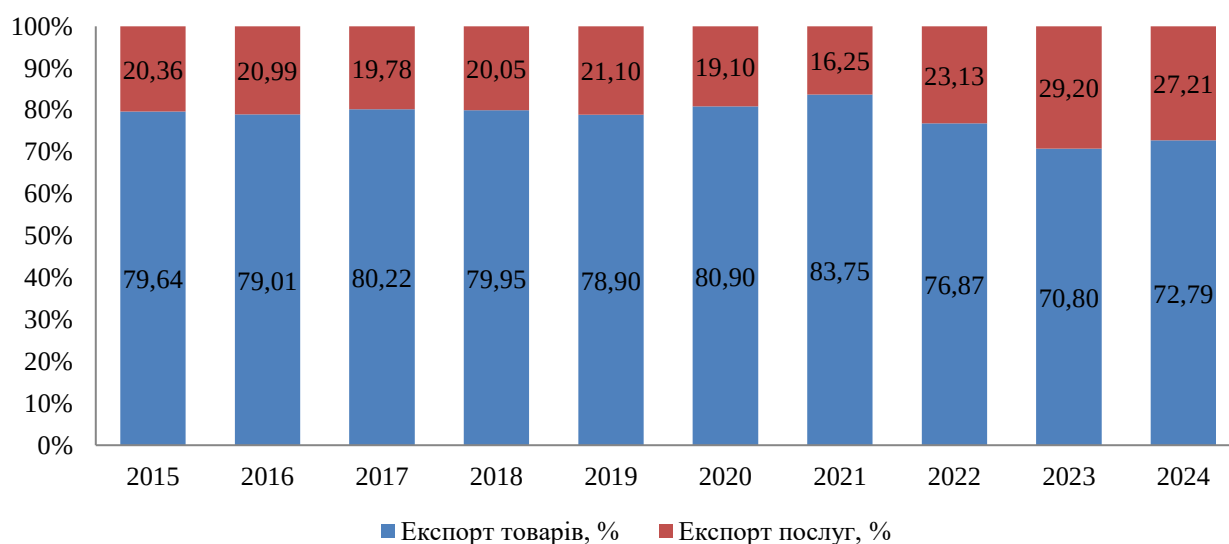

Рисунок 3.1 – Структура експорту з України за 2015-2024 рр., %

Джерело: розроблено автором на основі [59, 60]

Структура експорту з України свідчить про домінування товарного експорту над експортом послуг протягом усього аналізованого періоду. З 2015 по

2021 рік частка товарного експорту переважала на рівні 78-83%, що пояснюється високою залежністю економіки від агропромислового комплексу, металургії та хімічної промисловості. У 2022 році відбулося суттєве зростання частки послуг в експорті, що є наслідком скорочення фізичних обсягів товарного експорту через блокаду портів і руйнування промислових об'єктів. Подальше зростання експорту послуг у 2023 році до 29,2% свідчить про зміни в економічній структурі та посилення ролі ІТ-сектору, аутсорсингових послуг та фінансового консалтингу. Збільшення частки послуг у структурі експорту також пов'язане із розширенням міжнародного співробітництва у сфері транспортних, логістичних та освітніх послуг. У 2024 році частка експорту товарів зросла до 72,79%, що є результатом поступового відновлення виробничих процесів та покращення логістичних шляхів. Структурні зміни в експорті підкреслюють важливість диверсифікації економіки та розвитку сектору високих технологій.

Ідентифікація основних торговельних партнерів України дозволяє оцінити стабільність та географічну диверсифікацію експорту (рис.3.2). Співпраця з різними країнами впливає на стійкість економіки до зовнішніх шоків.

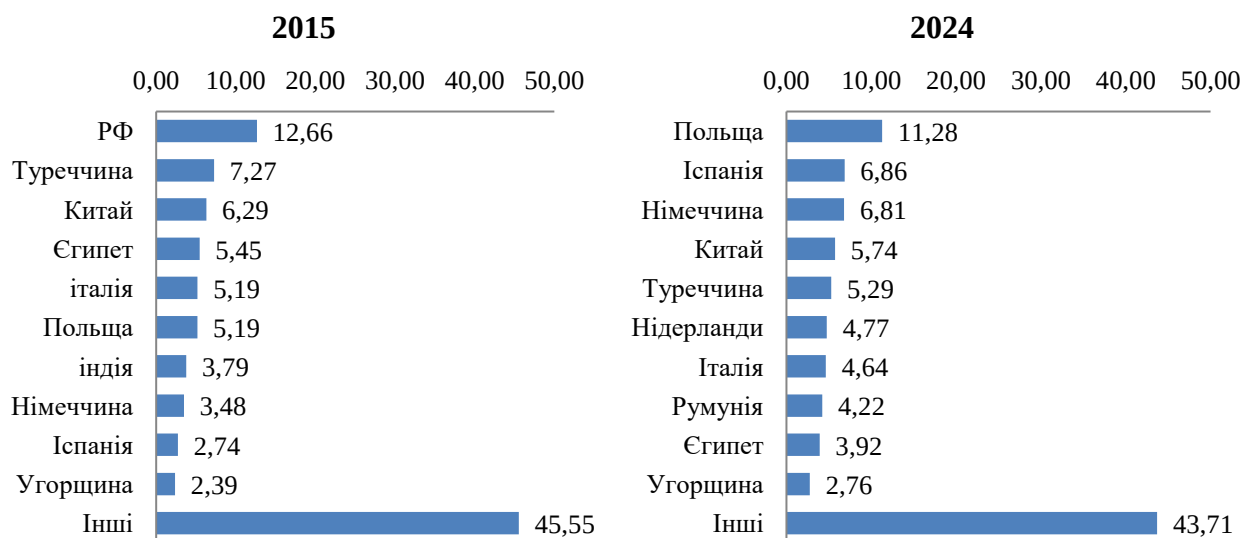

Рисунок 3.2 – Країни-лідери за експортом з України за 2015, 2024 рр., %

Джерело: розроблено автором на основі [60]

Зміни у географії експорту України свідчать про суттєве переформатування торговельних відносин. У 2015 році головним торговельним

партнером залишалася РФ з часткою 12,66%, проте вже у наступні роки частка цього ринку почала суттєво скорочуватися через політичні конфлікти та торговельні обмеження. Натомість ключовими споживачами української продукції ставали країни Європейського Союзу, зокрема Польща, Іспанія та Німеччина, що пояснюється вигідною зоною вільної торгівлі з ЄС та переорієнтацією експорту на стабільні ринки. У 2024 році Польща стала найбільшим торговельним партнером України з часткою 11,28%, що свідчить про активну інтеграцію в європейську економіку та зростання експорту промислових і сільськогосподарських товарів. Також суттєво зросли поставки в Іспанію (6,86%) та Німеччину (6,81%), що можна пояснити збільшенням попиту на українське зерно, металургійну продукцію та електротехнічне обладнання. Збільшення частки Румунії та Нідерландів у 2024 році вказує на розширення торговельних зв'язків у межах Європи та розвиток нових напрямків експорту. Такі зміни свідчать про успішну адаптацію українського експорту до нових економічних реалій та його переорієнтацію на ринки ЄС.

Динаміка імпорту відображає залежність України від зовнішніх ринків та рівень внутрішнього споживання (табл.3.2). Зміни в обсягах імпорту можуть свідчити про загальний економічний розвиток та купівельну спроможність населення.

Таблиця 3.2 – Динаміка імпорту до України за 2015-2024 рр.

Рік	Імпорт, млрд. дол США	Приріст	
		млрд. дол США	%
2015	50,26	-	-
2016	52,49	2,23	4,44
2017	62,67	10,18	19,39
2018	70,63	7,96	12,70
2019	75,83	5,2	7,36
2020	63,17	-12,66	-16,70
2021	83,92	20,75	32,85
2022	84,16	0,24	0,29
2023	88,51	4,35	5,17
2024	95,91	7,4	8,36

Джерело: розроблено автором на основі [60, 61]

Динаміка імпорту до України свідчить про значні коливання, зумовлені як внутрішніми економічними чинниками, так і зовнішніми подіями. З 2015 по 2019 рік імпорт зростав стабільно, що було пов'язано з відновленням економіки після кризи 2014 року, збільшенням купівельної спроможності населення та розвитком промисловості. У 2020 році імпорт скоротився на 16,7% через пандемію COVID-19, падіння економічної активності та скорочення внутрішнього попиту. Найбільше зростання відбулося у 2021 році, коли імпорт збільшився на 32,85%, що пояснюється пожвавленням економіки, зростанням споживання та відновленням виробничих процесів. У 2022 році імпорт залишався майже незмінним через складну економічну ситуацію, спричинену повномасштабною війною, руйнуванням інфраструктури та логістичними обмеженнями. Незважаючи на нестабільність, у 2023-2024 роках імпорт продовжив зростати, що свідчить про поступове відновлення економіки та розширення торговельних зв'язків. Динаміка імпорту відображає як кризові періоди в економіці України, так і її здатність адаптуватися до нових умов та відновлювати зовнішньоторговельну діяльність.

Аналіз структури імпорту допомагає зрозуміти основні потреби внутрішнього ринку та рівень залежності від іноземних товарів і послуг (рис.3.3).

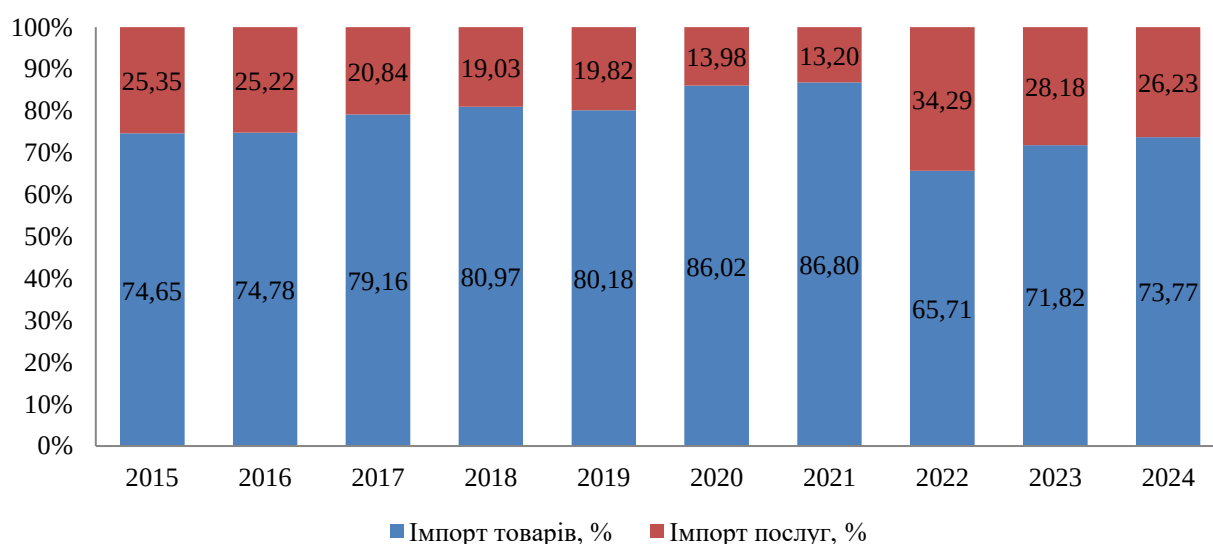

Рисунок 3.3 – Структура імпорту до України за 2015-2024 рр., %

Джерело: розроблено автором на основі [60, 61]

Структура імпорту до України демонструє тенденцію до переважання товарного імпорту над імпортом послуг. У 2015-2019 роках частка товарного імпорту коливалася в межах 74-80%. У 2020 році відбулося різке зростання частки імпорту товарів до 86,02% через скорочення міжнародних поїздок, туристичних послуг і освітніх програм унаслідок пандемії COVID-19. У 2021 році ця тенденція продовжилася, оскільки економічне відновлення супроводжувалося активним попитом на промислові товари, техніку та паливо. Кардинальні зміни відбулися у 2022 році, коли частка імпорту послуг зросла до 34,29%, що пояснюється змінами у торговельній політиці, переорієнтацією економіки на міжнародні фінансові, транспортні та інформаційні послуги. У 2023 році спостерігалось зниження частки послуг, що є наслідком адаптації бізнесу до нових умов і поступового повернення традиційних торговельних схем. У 2024 році структура імпорту стабілізувалася, і частка товарного імпорту зросла до 73,77%, що свідчить про поступове повернення до докризових показників.

Визначення основних країн-лідерів за імпортом в Україну дає уявлення про міжнародні економічні зв'язки країни (рис.3.4). Дослідження цих показників дозволяє оцінити рівень залежності від окремих держав та можливі ризики.

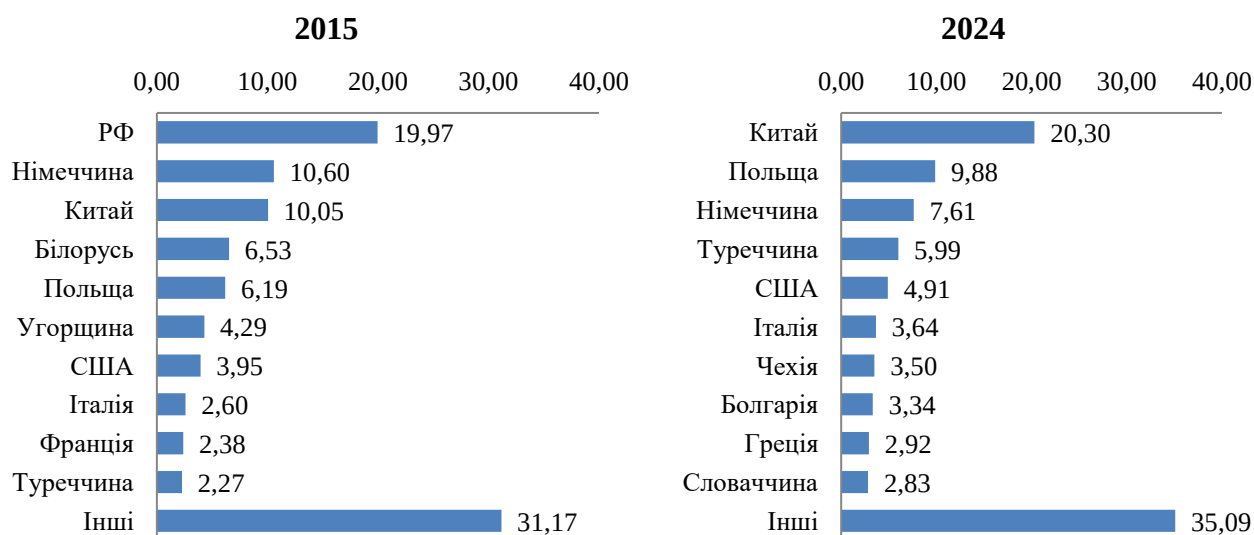

Рисунок 3.4 – Країни-лідери за імпортом до України за 2015, 2024 рр., %

Джерело: розроблено автором на основі [60]

Географія імпорту України зазнала значних змін, що відображає переформатування зовнішньоекономічних відносин. У 2015 році РФ була основним постачальником товарів до України з часткою 19,97%, але вже у наступні роки ця частка суттєво скоротилася через політичне напруження та війну. На перші позиції вийшли Китай, Німеччина та Польща, що пояснюється необхідністю диверсифікації постачань та інтеграції України до європейського ринку. У 2024 році Китай став лідером серед країн-експортерів в Україну з часткою 20,3%, що свідчить про зростання залежності від китайської промислової та електронної продукції. Польща зміцнила свої позиції як один із головних партнерів, зокрема в постачанні сировини, продовольства та промислових товарів, що пов'язано із зоною вільної торгівлі та спрощенням митних процедур. Збільшення імпорту з Туреччини, Чехії та Болгарії свідчить про посилення економічних зв'язків із країнами Центральної та Південної Європи. Водночас скорочення імпорту з Німеччини до 7,61% пов'язане з економічною ситуацією в Європі, перерозподілом торговельних потоків та змінами у виробничих ланцюгах.

Динаміка ВВП є основним показником економічного розвитку країни. Аналіз коефіцієнту еластичності ВВП дозволяє оцінити вплив міжнародної торгівлі на економічне зростання (табл.3.3).

Таблиця 3.3 – Динаміка коефіцієнту еластичності ВВП від ЗТО України за 2015-2024 рр.

Рік	ВВП, млрд дол	Приріст, %	ЗТО, млрд дол	Приріст, %	Коефіцієнт еластичності реального ВВП від ЗТО
2015	90,62	-	98,14	-	-
2016	93,27	2,93	98,51	0,38	7,77
2017	112,15	20,25	116,61	18,37	1,10
2018	130,83	16,65	129,84	11,35	1,47
2019	153,78	17,54	139,28	7,27	2,41
2020	155,58	1,17	123,97	-10,99	-0,11
2021	199,77	28,40	165,2	33,26	0,85
2022	161,99	-18,91	141,58	-14,30	1,32
2023	178,76	10,35	139,61	-1,39	-7,44
2024	184,40	3,16	153,24	9,76	0,32

Джерело: розроблено автором на основі [60, 62]

У 2016 році коефіцієнт еластичності склав 7,77, що є аномально високим показником, враховуючи незначне зростання ЗТО (лише на 0,38%) та відносно помірне зростання ВВП (2,93%). Така невідповідність є наслідком структурних змін у зовнішній торгівлі та збільшення частки високодохідного експорту. У 2017-2019 роках еластичність коливалася від 1,10 до 2,41, що демонструє стабільний позитивний вплив зростання ЗТО на ВВП, обумовлений зростанням експорту української продукції, зокрема аграрної та металургійної. У 2020 році коефіцієнт став від'ємним (-0,11), що означає, що при скороченні ЗТО на 10,99% ВВП майже не змінився (+1,17%) та свідчити про зменшення залежності економіки від зовнішніх ринків в умовах пандемії, коли внутрішнє споживання підтримувало економічну активність. У 2021 році показник еластичності зріс до 0,85, що вказує на помірне зростання ВВП на тлі значного відновлення ЗТО після пандемічних обмежень. У 2022 році, попри падіння обох показників, еластичність залишалася позитивною (1,32), що свідчить про синхронне скорочення ВВП та ЗТО внаслідок військових дій. Від'ємне значення еластичності у 2023 році (-7,44) демонструє аномальну ситуацію: ЗТО знизився на 1,39%, тоді як ВВП зріс на 10,35%, що зумовлено внутрішніми факторами відновлення економіки, попри скорочення зовнішньої торгівлі. У 2024 році еластичність повернулася до позитивного значення (0,32), що вказує на певне відновлення обсягів ЗТО, але його вплив на економічне зростання залишився помірним.

Таким чином, аналіз динаміки експорту, імпорту, ВВП, інфляції та зовнішньоторговельного обороту України демонструє високу чутливість економіки до внутрішніх і зовнішніх шоків. Основними факторами впливу є геополітичні події, макроекономічна політика, валютний курс та глобальні економічні тенденції. Війна, пандемія та зміни у зовнішньоекономічних зв'язках суттєво вплинули на ключові макроекономічні показники, змінюючи структуру торгівлі та інвестиційний клімат. Подальший розвиток економіки залежатиме від ефективності реформ, інтеграції у світові ринки та стабільності фінансової системи.

3.2 Напрями вдосконалення зовнішньоторговельної політики України в умовах війни

Зовнішньоторговельна політика відіграє ключову роль у розвитку економіки України, забезпечуючи доступ до міжнародних ринків та ресурсів. В умовах війни ця сфера зазнала значних змін, що вплинуло на обсяги торгівлі, виробництво та економічну стабільність країни.

Аналіз ключових проблем дозволяє зрозуміти масштаби впливу на національну економіку та перспективи її подальшого функціонування (рис.3.5).

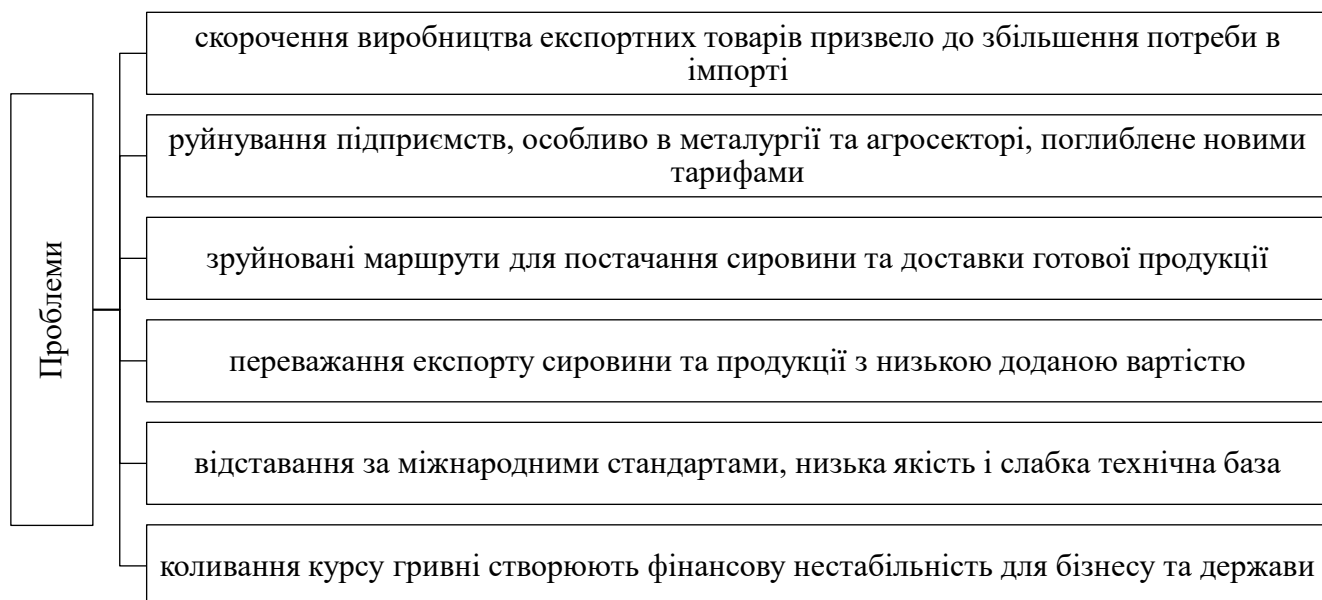

Рисунок 3.5 – Проблеми зовнішньоторговельної політики України в умовах війни

Джерело: розроблено автором на основі [64-69]

Зниження обсягу експорту та зростання імпорту є однією з ключових проблем зовнішньоторговельної політики України в умовах війни. Військові дії спричинили значне погіршення умов виробництва, що безпосередньо вплинуло на можливості експорту українських товарів [64, с.52]. Пошкодження та знищення виробничих потужностей, перебої з постачанням сировини та матеріалів знизили обсяги виробництва в різних секторах економіки. Як наслідок, підприємства змушені збільшувати закупівлю імпортої продукції для підтримки виробничого

процесу та забезпечення внутрішнього ринку. Це призводить до зростання торговельного дефіциту та посилення залежності від зовнішніх постачальників. Крім того, зниження експортних надходжень погіршує фінансову ситуацію країни, обмежуючи можливості валютних надходжень. Втрата традиційних ринків збуту та логістичних ланцюгів ще більше ускладнює ситуацію для українських експортерів. У таких умовах зовнішньоторговельний баланс країни зазнає значних негативних змін, що впливає на загальну економічну стабільність.

Зниження обсягу експорту та зростання імпорту значною мірою зумовлене руйнуванням виробничих потужностей та втратою контролю над частиною територій. Через бойові дії значна кількість підприємств, орієнтованих на зовнішній ринок, була знищена або призупинила свою діяльність. Особливо постраждали металургійний та аграрний сектори, які традиційно забезпечували значну частку експорту країни. Зменшення виробництва сталі, зернових та інших стратегічних товарів суттєво вплинуло на загальні обсяги торгівлі та надходження валютної виручки. Додатковий тиск на українську металургію спричинило введення нових тарифів з боку торговельних партнерів, зокрема США, що обмежило експорт металопродукції [65]. Обмежений доступ до окупованих територій унеможливив використання виробничих потужностей, що раніше забезпечували значну частку промислового виробництва. У результаті українська економіка втратила важливі джерела доходів та робочі місця, що поглибило кризові явища в країні.

Втрата виробничих об'єктів і скорочення випуску продукції додатково загострюється проблемами логістики, які ускладнюють постачання сировини та збут готової продукції. Руйнування логістичних маршрутів суттєво ускладнило постачання сировини, матеріалів та збут готової продукції. Військові дії призвели до пошкодження залізничної та дорожньої інфраструктури, портів і складських комплексів, що спричинило значні перебої у транспортуванні товарів. Блокування або знищення ключових транспортних вузлів порушило звичні маршрути експорту та імпорту [66, с.748]. У результаті постачання сировини до підприємств стало нерегулярним, що негативно позначилося на виробничих процесах. Крім

того, значне ускладнення морських перевезень, особливо через Чорне море, суттєво обмежило можливості експорту української продукції. Дефіцит транспортних потужностей та зростання логістичних витрат зробили українські товари менш конкурентоспроможними на світовому ринку. Втрата доступу до швидких і стабільних маршрутів поставок знизилася ефективність зовнішньоторговельної діяльності підприємств.

Український експорт значною мірою орієнтований на сировинні товари та продукцію з низькою доданою вартістю, що створює структурні дисбаланси у зовнішній торгівлі. В умовах воєнного часу уряд змушений застосовувати протекціоністські заходи в окремих галузях, щоб підтримати вітчизняних виробників. Проте це ще більше підкреслює залежність економіки від сировинного експорту та обмеженість виробництва товарів з високим рівнем переробки [67, с.41]. Така ситуація ускладнює інтеграцію у глобальні ланцюги створення вартості, оскільки основні доходи отримуються з продажу ресурсів, а не готової продукції. Крім того, сировинна модель експорту робить Україну вразливою до коливань світових цін на сировину, що впливає на економічну стабільність. Відсутність належної диверсифікації товарної структури експорту обмежує можливості розвитку інноваційного виробництва. Домінування низькотехнологічного експорту зменшує конкурентні переваги країни на міжнародному ринку. У результаті така модель зовнішньої торгівлі гальмує економічне зростання та не сприяє формуванню стійкої національної економіки.

Українська продукція часто має невідповідність міжнародним стандартам, що знижує її конкурентоспроможність на світових ринках. Відсутність сучасної технічної бази та недостатній рівень інноваційного розвитку негативно впливають на якість товарів. У порівнянні зі світовими аналогами українська продукція часто поступається за характеристиками, що обмежує її експортні перспективи [68, с.61]. Недостатній рівень сертифікації та відповідності вимогам ЄС та інших ринків також створює бар'єри для виходу вітчизняних товарів на міжнародну арену. Низький рівень технологічних процесів у виробництві призводить до зниження продуктивності та підвищених витрат, що робить товари менш

привабливими для іноземних споживачів. Війна ще більше ускладнила ситуацію, оскільки підприємства зіштовхнулися з руйнуванням інфраструктури та втратою ресурсів для модернізації. Унаслідок цього багато українських виробників втрачають можливість конкурувати з більш розвиненими країнами. Сукупність цих факторів призводить до обмеженого попиту на українські товари та зменшення їх частки на міжнародному ринку.

Валютні ризики також є серйозною проблемою для суб'єктів підприємницької діяльності та країни в цілому, особливо в умовах війни. Значні коливання курсу національної валюти ускладнюють фінансове планування для експортерів та імпортерів [69, с.4]. Ослаблення гривні підвищує витрати на закупівлю імпортних товарів, що негативно позначається на собівартості виробництва. Водночас нестабільний курс валюти ускладнює процес укладання довгострокових контрактів з міжнародними партнерами. Зниження довіри до національної валюти може спричинити відтік капіталу та скорочення інвестицій, що посилює економічну нестабільність. Висока інфляція, яка супроводжує валютні коливання, зменшує купівельну спроможність населення та впливає на внутрішній попит.

Загалом, зовнішньоторговельна політика України зазнала суттєвих змін через війну, що призвело до скорочення експорту та зростання імпоротної залежності. Руйнування виробничих потужностей і логістичних маршрутів погіршило конкурентні позиції країни на міжнародних ринках. Значний вплив мають валютні ризики, торговельні обмеження з боку партнерів та низька відповідність продукції світовим стандартам. Домінування сировинного експорту та недостатній рівень технологічного розвитку також залишаються серйозними проблемами. Усе це створює суттєві загрози для економічної стабільності та подальшого розвитку зовнішньої торгівлі України.

Для мінімізації негативних наслідків необхідне впровадження ефективних стратегій розвитку зовнішньоторговельної політики. Визначення ключових напрямів вдосконалення допоможе знизити ризики, адаптуватися до змін та сприяти інтеграції України у світову економіку (рис.3.6).

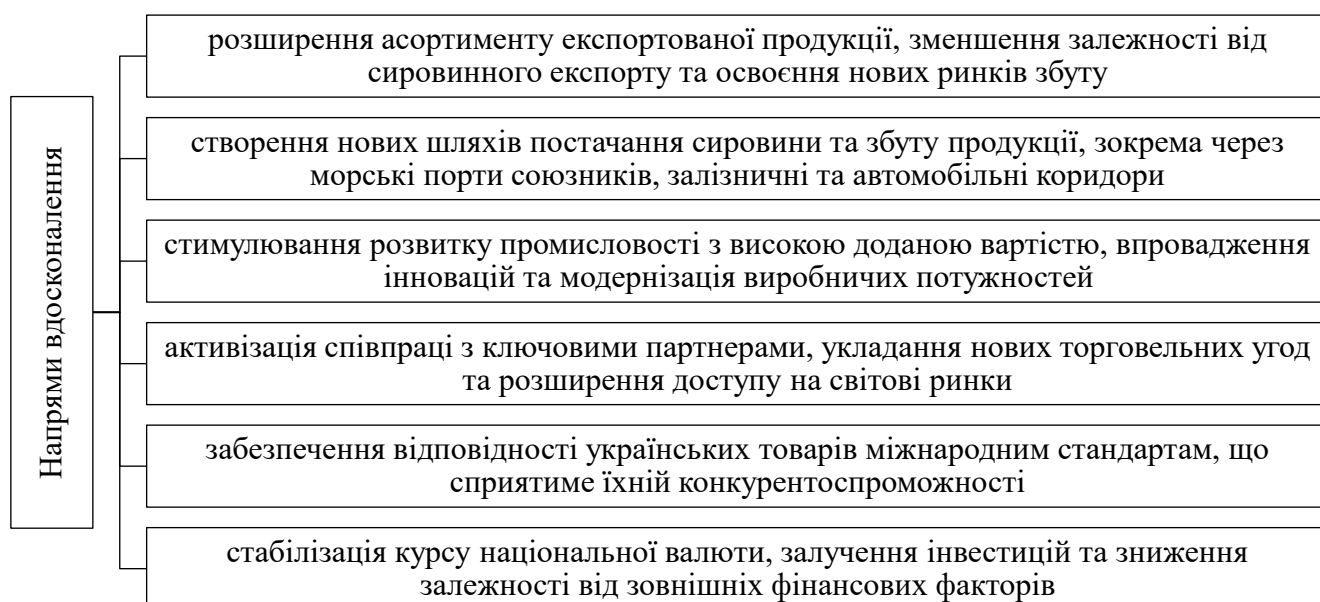

Рисунок 3.6 – Напрями вдосконалення зовнішньоторговельної політики України в умовах війни

Джерело: розроблено автором на основі [64-69]

Диверсифікація експорту є важливим чинником зміцнення зовнішньоторговельної політики України, особливо в умовах війни. Орієнтація на обмежену номенклатуру товарів, зокрема сировинну продукцію, робить економіку вразливою до змін на світових ринках. Розширення асортименту експортованих товарів сприятиме зниженню залежності від нестабільних галузей і дозволить забезпечити стійке економічне зростання. Для цього необхідно розвивати переробну промисловість та підтримувати виробництво продукції з високою доданою вартістю. Важливим напрямом є також пошук нових ринків збуту, що дозволить зменшити залежність від традиційних партнерів та компенсувати втрати, спричинені воєнними діями.

Розвиток альтернативних логістичних маршрутів є критично важливим для збереження та розширення експортного потенціалу України. Руйнування традиційних транспортних коридорів через бойові дії суттєво ускладнило процес постачання сировини та експорту готової продукції. Втрата контролю над портами та обмеження морського транспорту змушують країну шукати нові можливості для перевезень. Важливу роль у цьому відіграють залізничні та

автомобільні маршрути, зокрема через сусідні європейські країни, що можуть стати стабільною альтернативою. Співпраця з міжнародними партнерами у створенні нових логістичних ланцюгів дозволить забезпечити безперебійний товарообіг і компенсувати втрати від блокади традиційних шляхів. Інвестиції в розвиток транспортної інфраструктури, зокрема в модернізацію прикордонних переходів і збільшення пропускної спроможності, сприятимуть прискоренню товарообігу.

Підтримка високотехнологічних виробництв є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності українських товарів на світовому ринку. Війна посилила проблему залежності від сировинного експорту, що підкреслює необхідність розвитку галузей із високою доданою вартістю. Інвестування у технологічні підприємства дозволить створити нові робочі місця та зміцнити економіку країни. Впровадження інноваційних рішень сприятиме виробництву продукції, яка відповідатиме міжнародним стандартам і зможе конкурувати з аналогами інших країн. Державна підтримка досліджень та розробок у сфері науки та техніки є важливою умовою для розвитку технологічного сектору. Крім того, співпраця з міжнародними партнерами у сфері обміну технологіями дозволить Україні швидше інтегруватися у глобальні ланцюги виробництва.

Зміцнення міжнародних торговельних відносин є важливим чинником стабілізації зовнішньоторговельної діяльності України в умовах війни. Втрата частини традиційних ринків та обмеження експорту через військові дії потребують активного пошуку нових партнерів та розширення географії торгівлі. Укладання нових торговельних угод сприятиме зниженню тарифних та нетарифних бар'єрів, що полегшить доступ українських товарів на іноземні ринки. Важливою складовою є також участь у міжнародних економічних організаціях, що сприятиме інтеграції в глобальну торгівлю. Розширення співпраці з ЄС, США та країнами Азії може відкрити нові можливості для українських виробників. Інтенсифікація торговельної дипломатії дозволить зміцнити зв'язки з міжнародними партнерами та підвищити довіру до української економіки.

Подолання технічних бар'єрів та стандартизація продукції є необхідними для підвищення конкурентоспроможності українських товарів на міжнародному рівні. Відсутність належної сертифікації та відповідності вимогам світових ринків суттєво обмежує можливості експорту. Для ефективної інтеграції в міжнародну торгівлю необхідно узгоджувати національні стандарти з європейськими та світовими нормами. Це дозволить спростити доступ до ринків ЄС та інших країн, які вимагають відповідності продукції певним технічним регламентам. Важливим кроком є розбудова сучасної системи оцінки відповідності та сертифікації, що дозволить підприємствам легше адаптувати свою продукцію до міжнародних вимог.

Ефективне управління валютними ризиками є ключовим фактором фінансової стабільності та стійкості зовнішньоторговельної політики України. Залежність від іноземної валюти робить економіку вразливою до зовнішніх шоків, тому необхідно впроваджувати механізми мінімізації валютних ризиків. Одним із важливих напрямів є диверсифікація валютних резервів та зміцнення довіри до національної валюти. Стимулювання залучення іноземних інвестицій допоможе покращити платіжний баланс країни та зменшити тиск на курс гривні.

Загалом, адаптація зовнішньоторговельної політики до умов війни є необхідною для збереження та відновлення економічної стабільності України. Диверсифікація експорту, розвиток логістичних альтернатив, підтримка високотехнологічних виробництв та зміцнення торговельних відносин з партнерами мають стати ключовими пріоритетами державної політики. Подолання технічних бар'єрів, підвищення конкурентоспроможності національних товарів та ефективне управління валютними ризиками також відіграють важливу роль у стабілізації зовнішньої торгівлі. Впровадження цих заходів дозволить Україні зменшити залежність від сировинного експорту, забезпечити сталі економічні надходження та посилити свої позиції на міжнародному ринку. Успішна реалізація визначених напрямів сприятиме не лише збереженню економіки в умовах війни, а й її подальшому розвитку в післявоєнний період.

ВИСНОВКИ

1. Міжнародна торгівля є складним і динамічним процесом, що поєднує економічні, політичні та соціальні аспекти. Вона визначає рівень розвитку країн, сприяє спеціалізації виробництва та впливає на розподіл світових ресурсів. Методи торгівлі розвиваються відповідно до технологічного прогресу, що забезпечує гнучкість у веденні бізнесу. Основні принципи міжнародної торгівлі спрямовані на забезпечення рівноправного доступу до ринків, прозорості угод та захисту інтересів менш розвинених країн. Теоретичні підходи до аналізу міжнародної торгівлі дозволяють оцінити її вплив на економічне зростання та виявити закономірності руху товарів і послуг між країнами.

2. Міжнародна торгівля є важливим інструментом економічного розвитку, що впливає на макроекономічні показники, розвиток окремих галузей та діяльність підприємств. На макроекономічному рівні вона впливає на ВВП, валютний курс та платіжний баланс, визначаючи фінансову стабільність держав. Галузеві зміни, спричинені міжнародною торгівлею, можуть стимулювати розвиток експортно-орієнтованих галузей та створення галузевих кластерів, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності. На мікроекономічному рівні міжнародна торгівля впливає на конкуренцію між фірмами, доступ до нових технологій і можливості для малого та середнього бізнесу.

3. Світова економіка у 2015-2023 роках демонструвала загальну тенденцію до зростання, хоча й зі значними коливаннями, спричиненими глобальними кризами та змінами у міжнародній торгівлі. Експорт у цей період збільшився з 21,25 трлн дол. у 2015 році до 31,13 трлн дол. у 2023 році, проте динаміка не була стабільною: спади відбувалися у 2016 (-1,84%), 2019 (-1,63%), 2020 (-9,35%) та 2023 роках (-1,30%), що відображає вплив пандемії, торговельних обмежень і перебудови глобальних ланцюгів постачання. Структура експорту залишалася відносно стабільною: частка товарів коливалася від 74,27% у 2019 році до 77,29% у 2021 році, тоді як частка послуг найбільше зросла у 2023 році до 25,57%,

вказуючи на посилення ролі сервісів у міжнародній торгівлі. Частка експорту у світовому ВВП демонструвала незначні коливання, залишаючись у межах 26,21-30,99%, із максимальним показником у 2022 році (30,99%) на тлі відновлення економіки після пандемії. Динаміка світового ВВП корелювала з міжнародною торгівлею, хоча залежність від експорту зменшувалася, про що свідчить коефіцієнт еластичності: з 0,66 у 2018 році до -3,33 у 2023 році. Це свідчить про зміщення акценту на внутрішнє споживання та інвестиції в ключових економіках, таких як США, Китай та Індія.

4. Динаміка зовнішньої торгівлі США, Німеччини, Великобританії та Китаю у 2015-2023 роках свідчить про її тісний зв'язок з економічним розвитком, проте рівень залежності від міжнародних ринків у кожної країни відрізняється. США демонструють стабільний ріст експорту – з 2,27 трлн дол. у 2015 році до 3,05 трлн дол. у 2023 році, хоча у 2020 році через пандемію відбулося різке падіння на 15,35%. Німеччина, як країна з високим рівнем відкритості економіки, більш чутлива до змін у світовій торгівлі: її експорт зріс з 1,46 трлн дол. у 2015 році до 1,96 трлн дол. у 2023 році, проте найгірший спад стався у 2020 році – на 8,33%. Великобританія зазнала найбільших коливань через вихід з ЄС: у 2020 році експорт впав на 11,11%, а імпорт – на 15,96%, що відобразилося на темпах відновлення. Китай же за цей період продемонстрував впевнений ріст зовнішньої торгівлі, підтверджуючи свою провідну роль у глобальних ланцюгах постачання. Загалом, США, Німеччина, Великобританія та Китай залишаються ключовими гравцями у світовій торгівлі, однак їхня здатність до адаптації в умовах криз та зміни глобальних ланцюгів постачання визначає рівень економічної стійкості.

5. Міжнародна торгівля є основою глобального економічного зростання, однак вона супроводжується численними ризиками, які можуть уповільнити цей процес. Геополітична нестабільність, торговельні бар'єри та фінансові кризи є одними з ключових факторів, що впливають на міжнародний товарообіг. Логістичні проблеми та екологічні виклики можуть призводити до перебоїв у постачанні та підвищення витрат для підприємств. Для зниження негативного впливу цих ризиків країни та компанії мають впроваджувати ефективні стратегії

управління ризиками, такі як диверсифікація торговельних партнерів, розвиток інноваційних технологій та посилення фінансової стабільності. Важливу роль відіграє міжнародна співпраця, спрямована на зменшення бар'єрів та покращення умов торгівлі.

6. Українська економіка демонструє значну волатильність, що обумовлено як внутрішніми, так і зовнішніми факторами. Протягом 2015-2024 років динаміка експорту та імпорту суттєво змінювалася: експорт зріс з 47,88 млрд дол. у 2015 році до 57,33 млрд дол. у 2024 році, попри різке падіння у 2022 році на 29,36% через військові дії. Імпорт за цей же період збільшився з 50,26 млрд дол. у 2015 році до 95,91 млрд дол. у 2024 році, що свідчить про активне відновлення торговельних зв'язків та потребу в імпортних ресурсах для відбудови економіки. Структура експорту у 2023 році показала найбільшу частку послуг за весь період (29,20%), тоді як у попередні роки переважали товари (понад 79% до 2021 року), що відображає адаптацію економіки до нових умов. Зниження експорту у 2022-2023 роках було зумовлене втратою традиційних ринків і руйнуванням логістичної інфраструктури, однак у 2024 році він зріс на 12,19%, що свідчить про початок відновлення.

7. Зовнішньоторговельна політика України зазнала суттєвих змін через війну, що призвело до скорочення експорту та зростання імпортової залежності. Руйнування виробничих потужностей і логістичних маршрутів погіршило конкурентні позиції країни на міжнародних ринках. Значний вплив мають валютні ризики, торговельні обмеження з боку партнерів та низька відповідність продукції світовим стандартам. Домінування сировинного експорту та недостатній рівень технологічного розвитку також залишаються серйозними проблемами. Диверсифікація експорту, розвиток логістичних альтернатив, підтримка високотехнологічних виробництв та зміцнення торговельних відносин з партнерами мають стати ключовими пріоритетами державної політики. Подолання технічних бар'єрів, підвищення конкурентоспроможності національних товарів та ефективне управління валютними ризиками також відіграють важливу роль у стабілізації зовнішньої торгівлі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кушнір Н. О., Заяць О. І. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2023. 360 с.
2. Решетило В. П., Бервено О. В. Міжнародна економіка : навч. посіб. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2024. 244 с.
3. Рудник А. О., Качур А. В. Роль міжнародної торгівлі в економічному розвитку. *Розвиток міжнародної торгівлі в умовах глобальних економічних дисбалансів* : матеріали виступів Всеукраїнського форуму з проблем міжнародних економічних відносин (11 квітня 2019 року). Житомир : ЖДТУ, 2019. С. 134-136.
4. Kircicek T., Ozparlak G. The essential role of international trade on economic growth. *Pressacademia*. 2023. № 1. P. 191-202.
5. Huseynova L., Huseynov A. Management of international trade in the context of ensuring innovative development. *Marketing and Management of Innovations*. 2023. № 1. P. 87-98.
6. Вишинська М. В., Бесараб М. О., Одрехівський М. В. Форми та методи сучасної міжнародної торгівлі. *Молодіжна наука у контексті суспільно-економічного розвитку країни: збірник тез доповідей учасників IV Міжнародної учнівсько-студентської конференції*, Черкаси, 15 грудня 2020 р. Черкаси: Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова, 2020. С. 129-131.
7. Боярчук А. І., Огородник Р. П., Плющик І. А. та ін. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. Херсон, ТОВ « ВКФ « СТАР» ЛТД», 2018. 374 с.
8. Бестужева С. В., Козуб В. О., Проскурніна Н. В. та ін. Світове господарство і міжнародні економічні відносини: навчальний посібник у схемах і таблицях. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 249 с.

9. Кравченко О. В. Облік міжнародних операцій : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2022. 216 с.
10. Кузнєцова К. О., Чорній В. В., Ченуша О. С. Міжнародна торгівля: конспект лекцій. КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 191 с.
11. Москвіна А. О. Організація, техніка підготовки та виконання зовнішньоекономічних контрактів: конспект лекцій. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, 2020. 171 с.
12. Шапоренко О. І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства: навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2020. 435 с.
13. Барабанова В. В., Приймак Н. С. Маркетинг: методичні рекомендації. Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. ТуганБарановського, каф. маркетингу, менеджменту та публічного адміністрування. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2023. 66 с.
14. Cronin J., Nagel D. M. Guest editorial: Critiques and conflicts in service research: suggestions for redefining the marketing of goods and services as a business discipline. *Journal of Services Marketing*. 2024. №1. P. 1-12.
15. Дуракова Є. В. Світова організація торгівлі: сутність, види, показники. *Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця*. 2019. № 11. С. 87-91.
16. Скрипник Н. Є., Люлінцев Д. В. Вплив глобальних процесів на формування динаміки та розвиток міжнародної торгівлі. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 6. С. 3-8.
17. Калюжна Н. Г., Лежєп'юкова В. Г. Преференційна торгівля як результат еволюції та інституалізації міжнародних торгових угод. *Проблеми економіки*. 2024. № 3. С. 31-38.
18. Алавердян Л. М., Романенко О. В. Міжнародна торгівля: методичні рекомендації до виконання практичних робіт. Київ: КНУБА, 2023. 40 с.
19. Панченко В. В., Матвєєва А. В. Економіко-правові аспекти міжнародного регулювання іноземного інвестування. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2023. №3. С. 110-114

20. Principles of the trading system. WTO. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm (дата звернення 20.02.2025).
21. Музика-Стефанчук О. А., Якимчук Н. Я. Міжнародні торговельні відносини та економіка: до питання про витoki валютних правовідносин. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 358-360.
22. Король М. М., Токар К. В. Основні напрямки формування зовнішньоторговельної політики держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. № 49. С. 75-79.
23. Данилова К. Спадщина Д. Рікардо у ХХІ столітті: теорія порівняльних переваг крізь призму історико-інституціонального аналізу. *Історія народного господарства та економічної думки України*. 2017. № 50. С. 172-208.
24. Величко К. Ю., Баламут Г. А. Міжнародна економіка. Практикум: навчальний посібник. Х. : ДБТУ, 2023. 108 с.
25. Guo B. Heckscher-Ohlin Theories from Factor Price Equalization to Factor Price Localization vs Empirical Observations from the Leontief Paradox to the Leontief Trade. *Munich Personal RePEc Archive*. 2015. № 1. URL: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/112433/8/MPRA_paper_112433.pdf (дата звернення 20.02.2025).
26. Босак А. О. Парадокс Леонтьєва: використання в умовах повоєнної економіки. *Management and entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development*. 2023. № 5. С. 236-248.
27. Козуб В. О., Горобинська М. В. та ін. Міжнародна економіка: навчально-практичний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. 308 с.
28. Маловичко С. В. Торівля як галузь господарства: окремі аспекти теорії і практики. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 12(2). С. 80-84.
29. Голда Н. М. Формування конкурентних переваг. *Маркетингові технології підприємств в сучасному науково-технічному середовищі*: матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції 22 листопада 2021 року. Тернопіль : ТНТУ, 2021. С. 88-89.

30. Ушакова Н. Г., Помінова І. І. Теорія та практика зовнішньої торгівлі. Теоретичні засади дослідження зовнішньої торгівлі: конспект лекцій. Харківський держ. ун-т харч. та торгівлі. Харків: ХДУХТ, 2020. 67 с.
31. Кулініч О. А., Федоренко Н. М. Міжнародний бізнес: конспект лекцій у структурно-логічних схемах. Харк. держ. університет харчування та торгівлі. Х.: ХДУХТ, 2020. 60 с.
32. Бестужева С. В., Вовк В. А., Козуб В. О. та ін. Світове господарство і міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 239 с.
33. Кулініч О. А., Котко Я. М. Макроекономіка: конспект лекцій у структурно-логічних схемах. Х.: ДБТУ, 2024. 117 с.
34. Кудрявцев В. М. Сучасні підходи до оцінки доданої вартості в міжнародній торгівлі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 13. С. 134-141.
35. Грибик І. І., Гавран В. Я., Комар Ю. О. Умови розвитку торгівельних підприємств на міжнародному ринку. *Агросвіт*. 2024. № 8. С. 78-82.
36. Чуніхіна Т., Корж М., Краснощок В. Міжнародна торгівля в умовах глобальних трансформацій. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2024. № 2. С. 30-52.
37. Костюченко Я. М. Використання інструментів міжнародної торгівлі для стимулювання економічного відновлення України у післявоєнний період. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. № 82(3). С. 228-234.
38. Пазиніч О. В. Історичні передумови сучасних теорій міжнародної торгівлі. *Ефективна економіка*. 2024. № 5. С. 1-10.
39. Гаврилюк О. В., Остафі І. Ю. Аналіз впливу процесів регіоналізації на розвиток міжнародної торгівлі. *Вісник Одеського національного університету*. 2020. № 1. С. 22-27.
40. Савченко М. В., Приймак Є. О., Гавриш І. В. Міжнародна торгівля в контексті сталого економічного розвитку країн світу. *Бізнес Інформ*. 2023. № 6. С. 40-48.

41. Полякова Ю. В., Яремко Л. А., Шайда О. Є. Міжнародна торгівля і глобальні виклики. *Держава та регіони*. 2021. № 3. С. 13-18.
42. Жабинець О. Й. Чинники глобальних змін у міжнародній торгівлі та військова агресія росії: вплив на розвиток експортної діяльності регіонів України. *Галицький економічний вісник*. 2022. № 2. С. 82-91.
43. Артьомова А. Ю. Сучасні тенденції в структурі міжнародної торгівлі з огляду на базові теорії міжнародної торгівлі. *Бізнес-навігатор*. 2021. № 4. С. 12-16.
44. Венгерська Н. С., Лубенець І. О. Ретроспектива теорій міжнародної торгівлі. *Економічний простір*. 2021. № 175. С. 19-22.
45. Exports of goods and services (current US\$). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD> (дата звернення 01.03.2025).
46. Service exports (current US\$). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.GSR.NFSV.CD> (дата звернення 01.03.2025).
47. Top Exporters and Importers by country 2015. URL: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/WLD/Year/2015/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-country> (дата звернення 01.03.2025).
48. Top Exporters and Importers by country 2023. URL: <https://wits.worldbank.org/Error.aspx?aspxerrorpath=/CountryProfile/en/Country/WLD/Year/2023/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-country> (дата звернення 01.03.2025).
49. GDP (current US\$). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> (дата звернення 01.03.2025).
50. Exports of goods and services (current US\$) - United States. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD?locations=US> (дата звернення 01.03.2025).
51. Imports of goods and services (current US\$) - United States. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.CD?locations=US> (дата звернення 01.03.2025).

52. GDP (current US\$) - United States. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=US> (дата звернення 01.03.2025).
53. Exports of goods and services (current US\$) – Germany. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD?locations=DE> (дата звернення 01.03.2025).
54. Imports of goods and services (current US\$) – Germany. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.CD?locations=DE> (дата звернення 01.03.2025).
55. GDP (current US\$) – Germany. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=DE> (дата звернення 01.03.2025).
56. Exports of goods and services (current US\$) - United Kingdom. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD?locations=GB> (дата звернення 01.03.2025).
57. Imports of goods and services (current US\$) - United Kingdom. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.CD?locations=GB> (дата звернення 01.03.2025).
58. GDP (current US\$) - United Kingdom. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=GB> (дата звернення 01.03.2025).
59. Exports of goods and services (current US\$). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD> (дата звернення 10.03.2025).
60. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 10.03.2025).
61. Imports of goods and services (current US\$) – Ukraine. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.CD?locations=UA> (дата звернення 10.03.2025).

62. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення 10.03.2025).
63. Індекс інфляції в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/2024/> (дата звернення 10.03.2025).
64. Олійник Т. І., Скитченко Ю. О. Зовнішньоекономічна торговельна діяльність України: аналіз, тенденції та перспективи розвитку. *Бізнесінформ*. 2024. № 7. С. 48-57.
65. Trump's tariffs expose Ukraine's steel industry to another war. URL: <https://apnews.com/article/russia-ukraine-trump-steel-tariffs-b86da134bc9b3fac8a3b24eb6ecc16c3> (дата звернення 10.03.2025).
66. Шнирков О., Філіпенко А., Поліщук Л.. Зовнішньоторговельні відносини України в умовах російсько-української війни. *Україна дипломатична*. 2024. № 25. С. 747-760.
67. Посохов І. М., Гузе С. К. Аналіз сучасного стану зовнішньоторговельної політики промисловості та агропромислового сектору України. *Сталий розвиток України в умовах глобалізації та Європейської економічної інтеграції: проблеми, перспективи, ефективність*. ФЕНІКС-2024 : матеріали 3-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 4 лютого 2025 р. Харків : НТУ "ХПІ", 2025. С. 40-45.
68. Батракова, Т., Фоменко С. Сучасний стан зовнішньої торгівлі України в умовах економічної нестабільності. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 4. С. 56-62.
69. Демченко, О. О. Сутність публічного управління у сфері зовнішньої торгівлі. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2024. № 12. С. 1-5.
70. Judijanto L., Azizs A. Impact of international trade on regional economic growth. *Nomico*. 2024. № 7. Р. 1-10.
71. Aghion P., Caroli E., García-Peñalosa C. Inequality and economic growth: the perspective of the new growth theories. *Journal of Economic Literature*. 2020. № 4. Р. 1615-1660.

72. Ananda G.C., Helman H. The influence of international trade on economic growth. *All Fields of Science Journal Liaison Academia and Society*. 2023. № 4. P. 66-74.
73. Baldwin R. Trade and industrialization after globalization's second unbundling. *Globalization in an Age of Crisis*. 2023. P. 165-214.
74. Dahlman C. Technology, globalization, and international competitiveness: challenges for developing countries. *Industrial Development for the 21st Century: Sustainable Development Perspectives*. 2020. P. 29-83.
75. Hitt M.A., Hoskisson R.E., Kim H. International diversification: effects on innovation and firm performance in product-diversified firms. *Academy of Management Journal*. 2023. № 4. P. 767-798.

ДОДАТКИ

Додаток А

Огляд зарубіжної літератури

1. Kircicek T., Ozparlak G., 2023, The essential role of international trade on economic growth, Pressacademia, 1, 191-202.

This article explores the fundamental role of international trade as a driver of economic growth in the world. The authors analyze historical trends in foreign trade activity and prove that trade growth directly affects GDP, labor productivity, employment, and investment attractiveness of countries. Particular attention is paid to developing countries, for which foreign trade is becoming a key factor in economic modernization and integration into global markets. Based on statistical data, the authors demonstrate that countries with open economies have higher growth rates. At the same time, the risks are also studied: trade imbalances, dependence on raw material exports, and the impact of global crises. The authors offer recommendations for the formation of an effective trade policy that will contribute to sustainable development.

2. Huseynova L., Huseynov A., 2023, Management of international trade in the context of ensuring innovative development, Marketing and Management of Innovations, 1, 87-98.

The study analyzes how international trade management affects the innovative development of countries. The authors examine current challenges in the field of foreign trade and propose approaches to its transformation through digitalization, process automation, and the development of e-logistics. It is shown that the integration of innovations into trade policy can increase the competitiveness of products in global markets, reduce transaction costs and accelerate economic growth. The study provides examples of successful use of the latest technologies in the field of foreign trade, in particular in Europe and Asia. It also outlines the role of state policy and international cooperation in stimulating innovative development through foreign trade mechanisms.

Specific management tools for strengthening the role of innovation in trade are proposed.

3. Cronin J., Nagel D. M., 2024, Guest editorial: Critiques and conflicts in service research: suggestions for redefining the marketing of goods and services as a business discipline, Journal of Services Marketing, 1, 1-12.

The article analyzes current conflicts and criticisms in the field of service research, with an emphasis on the need to revise the traditional paradigm of separating goods and services in business disciplines. The authors point to the blurred boundaries between goods and services in the digital era, as well as the obsolescence of certain theoretical models of marketing. It is recommended to integrate approaches to the marketing of goods and services into a single concept that takes into account changing consumer behavior, the development of the service economy and technological transformations. The necessity of updating academic approaches to teaching and researching marketing, including interdisciplinary links with management, IT and behavioral sciences, is substantiated. Strategic directions for the development of marketing research in the new realities are proposed.

4. Guo B. Heckscher-Ohlin Theories from Factor Price Equalization to Factor Price Localization vs Empirical Observations from the Leontief Paradox to the Leontief Trade, Munich Personal RePEc Archive, 2021, 1.

The paper presents a critical review of the evolution of international trade theories - from the classic Heckscher-Ohlin model to the latest approaches, taking into account empirical observations. Particular attention is paid to factor price equalization and how in practice these assumptions contradict real data, in particular, due to the Leontief paradox. The author substantiates the expediency of moving to the concept of “localization of factor prices”, which better explains the trade behavior of countries in the modern world. The article provides examples that demonstrate that countries with high resources do not always export the corresponding goods, which contradicts the classical theory. This approach allows us to rethink foreign trade policy, making it more

adapted to global changes. The paper has both theoretical and practical implications for the development of effective trade strategies.

5. Judijanto L., Azizs A, 2024, Impact Of International Trade On Regional Economic Growth, Nomico, 7, 1-10,

The article examines the impact of international trade on regional economic growth, particularly in the context of uneven distribution of resources and investments. The authors emphasize that openness to foreign markets contributes to the development of infrastructure, creation of new jobs, increase of incomes and activation of local business. Based on regional data, the authors analyze how trade affects socioeconomic indicators in different parts of the country. The issue of balanced development is particularly relevant, as trade growth is often concentrated in large cities or export-oriented zones. The authors propose a policy of decentralizing foreign trade activity and stimulating less developed regions through tax incentives, investments in logistics, and institutional support for small and medium-sized businesses.

6. Aghion, P., Caroli, E., García-Peñalosa, C., 2020, Inequality and Economic Growth: The Perspective of the New Growth Theories. Journal of Economic Literature, 37(4), 1615-1660.

The article examines the impact of economic inequality on long-term economic growth through the prism of the latest growth theories. The authors analyze the mechanisms through which inequality can both stimulate and hinder economic development. In particular, they examine the relationship between investment in human capital, innovation, access to finance, and social mobility. The paper shows that excessive inequality limits the ability of certain groups of the population to participate in economic activity, which leads to a loss of growth potential. At the same time, a certain level of inequality can serve as a motivation for productivity and risky investments. The authors call for the improvement of institutional policies aimed at reducing barriers to economic participation, in particular through access to education and credit. The article is important for the development of inclusive growth strategies.

7. Ananda, GC, Helman, H., 2023, The Influence of International Trade on Economic Growth. All Fields of Science Journal Liaison Academia and Society, 3(4), 66-74.

This article examines the impact of international trade on economic growth, focusing on the relationship between trade openness and the development of national economies. The authors use data from developing countries to demonstrate that an increase in foreign trade contributes to GDP growth, labor productivity, and foreign investment inflows. Considerable attention is paid to the role of exports of technologically sophisticated products and their impact on the structural modernization of the economy. The paper also highlights the negative aspects of foreign trade, including trade dependence and price volatility on world markets. The authors conclude that an effective trade policy should be balanced - aimed at both expanding markets and strengthening domestic production. It is recommended to strengthen institutional support for enterprises focused on foreign markets.

8. Baldwin, R., 2023, Trade and Industrialization after Globalization's Second Unbundling. Globalization in an Age of Crisis, 165-214.

The paper analyzes the transformation of global trade after the so-called “second unbundling” of globalization, a stage when production processes were distributed among different countries. The author examines how the development of digital technologies, logistics, and communications has made it possible to divide production into stages, which has led to new challenges for the industrialization of developing countries. It is found that the traditional model of economic growth through industrialization has become less effective, as countries can no longer easily follow the path of industrialized countries due to global competition and control of supply chains. The author emphasizes the need for a new development policy that combines participation in global value chains with the development of domestic competencies and innovation infrastructure. The article is of strategic importance for analyzing changes in international trade in the digital era.

9. Dahlman, C., 2020, Technology, globalization, and international competitiveness: Challenges for developing countries. Industrial development for the 21st century: Sustainable development perspectives, 29-83.

The article examines the main challenges faced by developing countries in the process of globalization and technological transformation. The author emphasizes that technological backwardness and insufficient integration into global production chains limit the competitiveness of these countries. Structural problems are analyzed, including low levels of investment in R&D, limited access to education and financing, and institutional weakness. At the same time, the author emphasizes that with proper public policies, innovation infrastructure, and international support, developing countries can effectively take advantage of globalization. The author proposes strategies aimed at increasing technological potential: human capital development, stimulating local innovation, attracting foreign direct investment, and participation in global technology platforms. The article is relevant for the development of inclusive development policies.

10. Hitt, M. A., Hoskisson, R. E., Kim, H., 2023, International Diversification: Effects on Innovation and Firm Performance in Product-Diversified Firms. Academy of Management Journal, 40(4), 767–798.

The article analyzes how international diversification affects the innovation potential and overall performance of companies with a wide range of products. The authors examine the strategic benefits of entering foreign markets, including increased access to new technologies, resources, and knowledge. The results of the study show that companies with an international presence are more likely to innovate and demonstrate higher financial results, especially in the face of domestic market instability. At the same time, it is emphasized that excessive diversification without proper strategic management can lead to a decrease in efficiency. The article provides recommendations on the optimal balance between domestic development and international expansion, and emphasizes the importance of adapting business models to the cultural and regulatory characteristics of different countries. The study is valuable for managers working in a globalized business environment.

Annotation

Khodakivska V. O. « International trade in the ensuring of economic growth». Manuscript.

Qualifying bachelor's thesis on specialty 292 «International economic relations», 2025.

The purpose of the study is to determine the volume of international trade and its impact on economic growth in order to develop effective mechanisms for minimizing it.

The paper examines the relationship between the volume of international trade and the economic growth of countries, with an emphasis on identifying potential risks and finding ways to minimize them. The author analyzes the theoretical foundations of international trade, its basic principles and the evolution of scientific approaches to the study of this phenomenon. Particular attention is paid to identifying the key factors influencing the development of foreign trade and the economy in the global context. The author analyzes the global trends in the dynamics of foreign trade and examines the peculiarities of the impact of foreign trade on the economic development of individual countries. A separate area of research is the study of risks associated with international trade, in particular in wartime. The specifics of the development of Ukraine's foreign trade and its impact on the economy in the context of armed conflict are summarized. The author suggests ways to improve Ukraine's foreign trade policy in order to ensure sustainable economic growth.

Key words: international trade, economic growth, foreign trade policy, risks, Ukrainian economy.

Year: 2025

Таблиця В.1 – Сутність міжнародної торгівлі в науковій літературі

Автор	Визначення	Ключовий аспект
Кушнір Н. О., Заяць О. І.	Обмін товарами і послугами, що здійснюється між країнами, яка складається із ввозу (імпорту) товарів і послуг та їх вивозу (експорту) [1, с.15].	Обмін товарами та послугами, експорт, імпорт.
Решетило В. П., Бервено О. В.	Процес обміну товарами та послугами між національними економіками [2, с.51].	Міжнаціональний товарообмін.
Рудник А. О., Качур А. В.	Торгівля між резидентами різних країн, якими можуть виступати фізичні та юридичні особи, фірми, ТНК, некомерційні організації тощо [3, с.134].	Учасники: фізичні, юридичні особи, ТНК.
Кірчічек Т., Озпарлак Г.	Процес обміну товарами, послугами та капіталом між країнами, що сприяє економічному зростанню та глобалізації [4, с.192].	Товари, послуги, капітал, глобалізація.
Гусейнова Л., Гусейнов А.	Сукупність правових відносин, що виникають у процесі експорту, імпорту та транзиту товарів і послуг відповідно до міжнародних договорів та національного законодавства [5, с.88].	Правові відносини, регулювання.

Джерело: розроблено автором на основі [1-5]

Рисунок В.1 – Класифікація міжнародної торгівлі

Джерело: розроблено автором на основі [13, с.15]

Таблиця В.2– Методи міжнародної торгівлі

Метод торгівлі		Характеристика	Сторони угоди	Відповідальність
Торгівля напряму		Прямий обмін товарами та послугами між виробником і покупцем без залучення посередників.	Виробник, покупець	Виробник несе повну відповідальність за угоду.
Торгівля через посередників	Операції з перепродажу	Торговий посередник купує товари у виробника та перепродає їх покупцям за власний рахунок.	Виробник, торговий посередник, кінцевий покупець.	Посередник відповідає за продаж і ризики.
	Комісійні операції	Посередник (комісіонер) здійснює угоди від власного імені, але за рахунок комітента.	Комітент, комісіонер, покупець.	Комісіонер виконує угоди, але фінансові ризики несе комітент.
	Агентські операції	Посередник (агент) діє від імені продавця та укладає угоди від його імені.	Продавець, агент, покупець.	Агент лише знаходить клієнтів, але не несе фінансових ризиків.
	Брокерські операції	Брокер зводить покупця і продавця, отримуючи комісію за посередництво.	Продавець, покупець, брокер.	Брокер несе мінімальну відповідальність, оскільки лише організовує угоду.

Джерело: розроблено автором на основі [7, с.104]

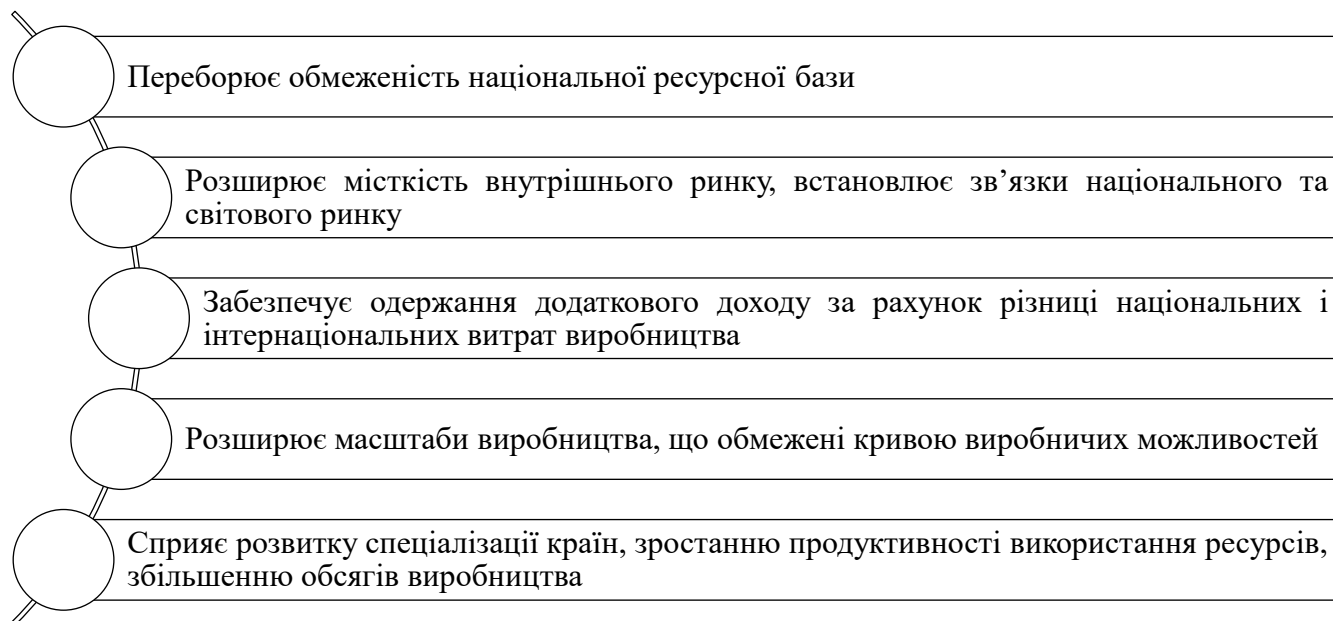

Рисунок В.2 – Функції міжнародної торгівлі

Джерело: розроблено автором на основі [31, с.28]

Таблиця Г.1 – Основні ризики у міжнародній торгівлі

Ризик	Сутність	Вплив	Напрями мінімізації
Геополітична нестабільність	Конфлікти, санкції, торговельні війни, політичні зміни в країнах-партнерах.	Зниження торговельної активності, обмеження ринків, уповільнення інвестицій.	Диверсифікація ринків збуту, міжнародна дипломатія, страхування торговельних ризиків.
Фінансові кризи	Коливання валютних курсів, боргові кризи, нестабільність банківської системи.	Зменшення довіри до міжнародної торгівлі, підвищення витрат для експортерів та імпортерів.	Використання валютного хеджування, створення стабілізаційних фондів, співпраця з міжнародними фінансовими організаціями.
Логістичні ризики	Перебої у постачанні, дефіцит транспортних потужностей, блокування торговельних шляхів.	Зростання витрат, порушення виробничих процесів, дефіцит товарів на ринку.	Розвиток альтернативних транспортних маршрутів, оптимізація ланцюгів постачання, використання цифрових технологій у логістиці.
Торговельні бар'єри	Мита, квоти, обмеження на імпорт і експорт, адміністративні перешкоди.	Падіння обсягів торгівлі, скорочення експорту, зменшення конкурентоспроможності.	Укладання міжнародних угод, диверсифікація експорту, адаптація до змін у митному регулюванні.
Екологічні ризики	Природні катастрофи, зміни клімату, посилення екологічного регулювання.	Збільшення витрат на дотримання норм, перебої у виробництві та постачанні.	Впровадження екологічно чистих технологій, розробка адаптаційних стратегій, страхування екологічних ризиків.
Технологічні ризики	Кібератаки, технологічне відставання, збої у цифрових системах.	Втрата даних, зниження ефективності торгівлі, підвищення витрат на безпеку.	Розвиток кібербезпеки, інвестиції у технологічні інновації, регулярне оновлення інформаційних систем.
Соціально-економічні ризики	Зміни у рівні доходів, безробіття, демографічні виклики, страйки.	Зменшення споживчого попиту, скорочення виробництва, нестача робочої сили.	Підтримка програм зайнятості, стимулювання економічного розвитку, соціальний діалог між урядом і бізнесом.

Джерело: розроблено автором на основі [45-49]

Таблиця Д.1 – Розрахунок коефіцієнту еластичності світового ВВП від експорту за 2015-2023 рр.

Рік	ВВП, трлн дол США	Розрахунок приросту ВВП, %	Приріст ВВП, %	Експорт, трлн дол США	Розрахунок приросту експорту, %	Приріст експорту, %	Коефіцієнт еластичності ВВП від експорту	Розрахунок коефіцієнту еластичності
2015	75,47	-	-	21,25	-	-	-	-
2016	76,7	$(76,70 / 75,47 - 1) \times 100$ = 1,63	1,63	20,86	$(20,86 / 21,25 - 1) \times$ 100 = -1,84	-1,84	-0,89	$1,63 / -1,84 = -$ 0,89
2017	81,71	$(81,71 / 76,70 - 1) \times 100$ = 6,53	6,53	22,99	$(22,99 / 20,86 - 1) \times$ 100 = 10,21	10,21	0,64	$6,53 / 10,21 =$ 0,64
2018	86,88	$(86,88 / 81,71 - 1) \times 100$ = 6,33	6,33	25,21	$(25,21 / 22,99 - 1) \times$ 100 = 9,66	9,66	0,66	$6,33 / 9,66 =$ 0,66
2019	88,15	$(88,15 / 86,88 - 1) \times 100$ = 1,46	1,46	24,8	$(24,80 / 25,21 - 1) \times$ 100 = -1,63	-1,63	-0,9	$1,46 / -1,63 = -$ 0,90
2020	85,76	$(85,76 / 88,15 - 1) \times 100$ = -2,71	-2,71	22,48	$(22,48 / 24,80 - 1) \times$ 100 = -9,35	-9,35	0,29	$-2,71 / -9,35 =$ 0,29
2021	97,85	$(97,85 / 85,76 - 1) \times 100$ = 14,10	14,1	28,14	$(28,14 / 22,48 - 1) \times$ 100 = 25,18	25,18	0,56	$14,10 / 25,18 =$ 0,56
2022	101,77	$(101,77 / 97,85 - 1) \times$ 100 = 4,01	4,01	31,54	$(31,54 / 28,14 - 1) \times$ 100 = 12,08	12,08	0,33	$4,01 / 12,08 =$ 0,33
2023	106,17	$(106,17 / 101,77 - 1) \times$ 100 = 4,32	4,32	31,13	$(31,13 / 31,54 - 1) \times$ 100 = -1,30	-1,3	-3,33	$4,32 / -1,30 = -$ 3,33

Джерело: розроблено автором на основі [45, 49]

Короткий звіт за результатами перевірки кваліфікаційної роботи
антиплагіатною інтернет-системою Strikeplagiarism:

© 2014-2025

Дата звіту 5/15/2025
Дата редагування —

Документ прийнятий

Звіт подібності

метадані

Назва організації
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU
Заголовок
Міжнародна_торгівля_у_забезпеченні_економічного
Автор Науковий керівник / Експерт
Ходаківська В.О.Вінська О.Й.
Підрозділ
кафедра європейської економіки і бізнесу

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності вказує, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

25

Довжина фраз для коефіцієнта подібності 2

КП 2

13761

Кількість слів

КЦ

105704

Кількість символів